

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ՏՐԱԽ

ՄԵԼԻԿ

Տարեկան գինը 10 բուրջի կէս տարվանը 6 բուրջի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлис, редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—5 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Ցայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լիզումով:

Ցայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԿԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Թիֆլիսի Հայոց Սրբազան Առաջնորդի նախագահութեամբ կազմված մասնաժողովը
յայտնում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ այսօր, կիրակի, ժամը 12 ին, պատա-
րագլից յետոյ՝ Վանքի մայր եկեղեցում կ'աւարտվելու է հոգեհանգիստ

ԲԱԳՈՒԻ ԱՂԵՏԻ ԶՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Հոգեհանգիստ կ'աւարտվելու է նաև Թիֆլիսի բոլոր միւս եկեղեցիներում:

Թիֆլիսի միջնակարգ դպրոցների վրացի աշակերտ—աշակերտուհիները խնդրում են
Թիֆլիսի հասարակութեանը, երկուշաբթի, փետրվարի 14 ին, ժամը 12-ին, շնորհ
բերել Վանքի մայր եկեղեցին, ուր կ'աւարտվելու է հոգեհանգիստ

ԲԱԳՈՒԻ ԱՐԻԻՆԱՅԵՆ ԴԵՊՐԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ԶՈՂՎԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Վշտով և անասելի տխրութիւնով բռնված, Արամ և Սողոմոն Միքայելեան Արամեանց-
ները խորը թախծով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին

ԱՆԷՔՍԱՆԻՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ, նրա կնոջ ՄԱՐԻԱՄ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆԻ և
որդու՝ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱՄԱՏԵԱՆԵՐԻ

ողբերգական մահը, որ տեղի ունեցաւ Բագու քաղաքի մէջ Հոգեհանգիստը լինելու է
կիրակի օրը, փետրվարի 13 ին, Մոզմուսի Գէորգ եկեղեցում:

Անստ թոմասեան, Միքայել Միքայել, Յովհաննէս, Գէորգ, Նիկողայոս, օրերով
Մարիամ, ցաւակցաբար յայտնում են իրանց բարեկամներին և ազգականներին, առա-
ջինը իր ամուսնու, իսկ վերջինները իրանց սիրելի և անմոռանալի հոր՝

ԱՆԵՏԻՔ ՄԿՐՏՈՒՄԵԱՆ ԻՇԽԱՆԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Կարճատե հիւանդութիւնից յետոյ, փետրվարի 11-ին: Ամ-
բիճը կը լինի ամեն երեկոյ ժամը 7-ին: Յուզարկաւորութիւնը երկուշաբթի, փե-
տրվարի 14 ին, առաւօտեան 10 ժամին իր բնակարանից (Մետեխի փողոց № 54)
դէպի Շամբոնցոց Կարմիր աւետարան եկեղեցին: Թաղումը Սոֆիանի գերեզմա-
նատանը:

Փետրվարի 11 ին կարճատե, բայց ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց
ապրիլաւորուհի կոյս՝

ՆՈՒՆԵ ԳԵՈՐԳԵԱՆ ԾՈՎԱՆԵԱՆՑԸ

որի մասին խոր վշտով համակված յայտնում է ազգականներին և ծանօթներին Թիֆ-
լիսի ու Ստեփաննոս Անայատի մ յրապետ իւ միաբանութիւնով: Դեպքը Անայատից
եկեղեցի կը տարվի փետրվարի 13 ին, ժամը 3 1/2 ին ճաշից յետոյ, ուր և կը կատար-
վի ամբիճը: Իսկ ասօր 14 ին ու պատարագից յետոյ, որ կը սկսվի 11 ժամին, կը
կատարվի թաղումը Սոֆիանի գերեզմանատանը:

Փետրվարի 10 ին վախճանվեց իր կալուածքում—Սանազաբում

ՍԵՐԳԵՅ ԹԵՏՄՈՒՐԱԶԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԵԳԼԱՐԵԱՆԸ

որի մասին հանգուցեալի բնամիջը յայտնում է իր ազգականներին և ծանօթներին:
Թաղումը տեղի կունենայ Սանազաբում փետրվարի 13 ին

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Համակրելի դերը. Պատգամաւորութիւն. Բա-
գուի աղէտի առիթով.—Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.
ժողովը առաջնորդարանում. Բագուի դէպքերի
առիթով. Բագուի կոտորածը. Տխուր փաստեր.
Կոտորածից յետոյ: Բագուի աղէտի արեւելի
օգտին. Ուր է. Բագուի այս անգամ տխուր
իրականութիւնից. Մամուլը Բագուի աղէտի
առիթով. Ներքին լուրեր.—ՀԵՂԱԳԻՐՆԵՐ.—
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ԳԻՐԻՔ

«Մշակի» այսօրվայ համարում մեր ըն-
թերցողները կը կարգան Թիֆլիսում գը-
տնվող պարսկական ընդհանուր հիւպա-
տանի հրաւիրած ժողովի մասին: Մենք
մեծ համակրութեամբ արձանագրում ենք
հիւպատոսի յայտնած վարչական խելացի
հայեացքները և նրա բռնած վստահութիւն
ներշնչող դիրքը: Այնպէս, ինչպէս հիւպա-
տան է նայում ազգերի յարաբերութիւն-
ները վրա, պէտք է նայել ամեն մի խե-
ղացի քաղաքագէտ և վարչական անձ:
Պարսկաստանում, ուր գոյութիւն ու-
նեն հայ ազգաբնակչութեան բեկորներ

զանազան տեղեկութիւն, սովորել տպաւորու-
թիւն կը գործեն հայերի վրա հիւպատոսի
խօսքերը, որոնք համապատասխան են
միևնոյն ժամանակ պարսից կառավարու-
թեան բռնած անաչառ դիրքին դէպի իր
հպատակները:
Սակայն միջոցներ պէտք է ձեռք առ-
նել, որ չարամիտ դիտաւորութիւններով
անձինք չը կարողանան ազդեցութիւն
ունենալ ամբողջի վրա և արեւմտական
ձեռք գործունէներ առաջ չը բերեն նրա
ընդհանրութեան: Թէ պարսիկ և թէ հայ ազ-
գային անձնաւորութիւններ պէտք է
չտապան իրանց բոլոր հեղինակութիւնը
գործ դնելու, որ ցրեն ամեն տեսակ
թիւրիմացութիւններ և նախազգուշացնեն
մարդկանց այնպիսի որոգայթներէն, որոնք
կարող են լարվել անխելաս, դիւրա-
գրգիւ, կամ չար և նենգ անձերի ձեռ-
բով:
Ընդհանուր դժբաղդութեան դէպ կա-
րելի է մաքառել ընդհանուր ջանքերով:
Եւ թող իւրաքանչիւր անձ իր շրջանում
գործ դնէ ամեն միջոց հասկանալու իր
ընդհանրացողներին, թէ ինչ մեծ վիճ-
մեզ սպառնում, եթէ խախտի խաղաղ

միասնակեցութիւնը և բռնկվեն եղբայրա-
դաւ ընդհարումներ թէ մեր երկրի և թէ
Պարսկաստանի ազգութիւններ մէջ:

ՊԱՏԳԱՄԱՐՈՒԹԻՒՆ ԲԱԳՈՒԻ ԱՂԵՏԻ ԱՐԻՐՈՎ

Երէկ, փետրվարի 12-ին, մի յատուկ
պատգամաւորութիւն ներկայացաւ կով-
կասեան կառավարչապետի օգնական գե-
ներալ-լէյտենանտ Մալամային:

Պատգամաւորութիւնը բաղկացած էր
24 անձից: Այնպէս էին Թիֆլիսի ազգու-
կանութեան նահանգական պարագլուխը
և գաւառական պարագլուխը, Թիֆլիսի
քաղաքագլուխը երեք ձայնաւորներին հետ,
մահմեդական մուֆտին, մամուլի ներկա-
յացուցիչներ («Մշակ» «Новое Обозрение»
«Մուրճ» թերթերի խմբագիրներ), բան-
կերի ներկայացուցիչներ (առևտրական,
քաղաքային, կրօնական) ընկերութեան)
արհեստաւորների, մէշչանների գլխաւոր-
ները և պատուաւոր անձինք:

Նահանգական ազգականութեան պա-
րագլուխ իշխան Մեխրով յայտնեց, որ
Բագուի աղէտի դէպքերը զորեցին
Թիֆլիսի քաղաքի և նահանգի ներկայա-
ցուցիչներին, Բագուի մէջ խաղաղութիւնը
վերականգնելու նպատակով, ներկայանալ
այսօր երկրի գլխաւոր կառավարչին և
խնդրել, որ միջոցներ ձեռք առնվին կա-
րելին չափ շուտով հանգստացնել յուզ-
ված ժողովը, որպէս զի հանգիստ կու-
տուրական կեանք սկսվի Բագուի մէջ և
տեղի ունեցած թիւրիմացութիւնները
արձագանք չը գտնեն մեր երկրի ուրիշ
տեղերում: Կարևոր է ուղարկել մի անձ, որ
լինելով մեր շրջանից, կարողանայ չեղնա-
կաւոր կերպով միացնել հայերին և թուր-
քերին, հասկանալով միութեան անհրա-
ժեշտութիւնը երկու կողմերին էլ: Այդ-
պիսի անձ կարող է լինել իշխան Ամի-
րխանով:

Քաղաքագլուխ Վերմիշեպ, խօսելով
նոյն առարկայի մասին ասաց, որ նա
հաւատացած է երկրի գլխաւոր կառա-
վարի բարի մտադրութիւններին և կը
ցանկանար, որ եկած պատգամաւորու-
թիւնը հեռանար, լսելով անձամբ կառա-
վարչապետի հանգստացնող և վստահելի
խօսքերը:

Գներալ Մալամա յայտնեց, որ նա
ամենամեծ յօժարութեամբ կը կատարէ
պատգամաւորութեան ցանկութիւնը և
կուղարկէ իշխան Ամիրխանովին Բագու:
Իշխանը ձայնաւորաբար կրնի երեկոյեան:
Ինչ վերաբերում է իբրեւ, նա իր կողմից
ձեռք է առել և առնում է բոլոր միջոց-
ները կարգ պահպանելու ամեն տեղ և
վերականգնելու, ուր նա խանդավադ է:
Եւ նա կը ցանկանար, որ հասարակու-
թեան ներկայացուցիչները իրանց կող-
մից գործադրէին իրանց բոլոր ազդեցու-
թիւնը ամբողջի վրա զգուշացնելու նրան
այնպիսի արաքներէն, որոնք կարող են
առաջ բերել արևմտի ընդհարումներ:
Կառավարչապետի տեղապահը այնու-
հետեւ օժտեցաւ իւրաքանչիւրին և ծանօ-
թացաւ պատգամաւորութեան անդամնե-
րի հետ:

Պատգամաւորութեան ընդունելութիւն-
ը տեղի ունեցաւ 20 րոպէ:

Նոյն օրը կառավարչապետի տեղապա-
հին ներկայացան «Մշակ», «Новое О-
бозрение» լրագրներին և «Մուրճ» ամ-
սագրի խմբագիրները խօսելու մամուլի
վերաբերեալ մի քանի հարցերի մասին
Բագուի աղէտի առիթով:

Գներալ-լէյտենանտ Մալամա յայտ-
նեց, որ նա ցանկանում է տեսնել փաս-
տական մասը պարզված մամուլի էջի-

րում և իր կողմից խնդրում է զգուշ լի-
նել այնպիսի դատողութիւններէն, որոնք
կարող են զրգուռներ առաջ բերել և
խանգարել ազգութիւններին համերաշ-
խութեան և հանգստութեան վերականգ-
ման գործին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՂՈՎԱԸ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆՈՒՄ

Ուրբաթ, փետրվարի 11-ին, երեկոյեան ժա-
մը 8 ին Թիֆլիսի հայոց առաջնորդարանում
կայացաւ առաջնորդ Գարեգին եպիսկոպոս Սա-
թուհեանցի նախագահութեամբ մի մեծ և
բազմամարդ ժողով, որին մասնակցում էին
հայ հասարակութեան զանազան դասակարգե-
րի և խաւերի ներկայացուցիչներ—խմբագր-
ներ, հրապարակախօսներ, գրողներ, ֆինան-
սիստներ, առևտրականներ, արհեստաւորներ,
թուով մօտ 100 հոգի:

Բանալով նիստը, սրբազանը յայտնեց, որ
ներկայ ժողովը գումարել է՝ խորհրդակցելու
համար այն միջոցներին մասին, որ պէտք է
ձեռք առնել խաղաղութիւն և անդորրութիւն
հաստատելու թուրք և հայ տարբեր մէջ, և
ապագայ աղէտների առաջն առնելու ու առ-
հասարակ մտածելու, թէ ներկայ ծանր պատ-
մական րօպէին, ճգնաժամին, երբ անգութ
ձեռքեր, զրգուելով մահմետական ժողովրդի
ֆանատիկութիւնը և զինելով նրանց, բաց
են թողել խաղաղ և աշխատասէր հայ տարրի
դէմ և եղբայրասպան կուռ, թշնամութիւն յա-
րուցել այնքան երկար տարիներ միմեանց
հետ հաշտ ապրող երկու դրացի ազգերի մէջ:
Ապա նախագահը առաջարկեց ժողովը կառա-
վարելու համար ընտրել ատենապետ և ատե-
նագիր: Ատենապետ ընտրվեց պ. Սօկրատ
Մէլիք-Արամեան և ատենագիր պ. Հ. Առա-
քելեան: Վերջինս, իբրեւ նախորդ օրը ընտր-
ված նախապետարանող մասնաժողովի կող-
մից տեղեկաբեր, կարգաց այն որոշումները,
որ մշակել էր մասնաժողովի և խնդրեց որ
ժողովը հաստատէ այդ որոշումները, այն է.

- 1) Ի նկատի ունենալով, որ Վեհափառ Կա-
թողիկոսը մեկնել է Էջմիածնից՝ Բագու գնա-
լու, յատուկ պատգամաւորութեան միջոցով
խնդրել Նորին Վեհափառութեանը կանգ առ-
նել Թիֆլիսում:
- 2) Ընտրել մի յանձնաժողով, բաղկացած 12
հոգուց և զննել այդ յանձնաժողովը Վեհափա-
ռի տրամադրութեան տակ, իբրեւ աշակից և
խորհրդատու մարմին: Այդ յանձնաժողովը, որ
կը գործէ Վեհափառի անմիջական ղեկավա-
րութեան ներքոյ, նրա կամ նրա կողմից լիա-
զօր իրաւունքներով կարգված մի եկեղեցա-
կանի նախագահութեամբ, կարող է խորհր-
դակցութեան հրաւիրել իրաւագէտ և ձեռնառ
անձանց թէ հայ և թէ զանազան ազգութիւն-
ներին պատկանող:
- 3) Յանձնաժողովը պէտք է քննէ թէ ինչ
միջոցներ պէտք է ձեռք առնել խաղաղութիւն
պահպանելու, որպէս զի Բագուի աղէտի և
զարհուրելի դէպքերը չը կրկնվեն, չը բռնկվեն
ուրիշ քաղաքներում և գիւղերում, ուր ապ-
րում են խառն հայեր և թուրքեր:
- 4) Դիմել շրջաբնականներով բոլոր քա-
ղաքների և վիճակների հայ հոգեւորականու-
թեան ներկայացուցիչներին—առաջնորդներին,
յաջորդներին և գործակալներին, որ նրանք
խորհրդակցելով թուրք հոգեւորականութեան և
տեղական բանիսաց ու դիրք ունեցող անձ-
նաւորութիւններին հետ թէ հայերից, թէ թուր-
քերից, միջոցներ ձեռք առնեն բարոյական
ազդեցութիւն գործել և ամեն մի թիւրիմա-
ցութեան առաջն առնել ու խաղաղութիւն
պահպանել:
- 5) Աշխատել որ եկեղեցիներում և մզկիթ-
ներում հոգաւ սկանութիւնը բարոյներ տայ
ժողովրդին նոյն նպատակով:
- 6) Ուղարկեցման համար վերոյիշեալ միջոց-
ները գործադրել և Պարսկաստանում, ուր Բա-
գուի աղէտի դէպքերը կարող են արձագանք

գտնել և այդ նպատակով օգտվել թիֆլիսի պարսից ընդհանուր հիւպատոսի սիրալիր առաջարկութեանց, որ ինքը պատրաստ է ամեն կերպ աջակցել—ամեն հնար գործ դնել, որ Պարսկաստանում հայերի և պարսիկներին մէջ որ և է խորտուած առաջ չը գայ:

7) Սկսել անմիջապէս հանգանակութիւն՝ ներթափանց անյապաղ օգնութիւն հասցնելու աղէտի զոհ եղած հայերի ընտանիքներին և հայ դժբախտացածներին և օգնութիւն հասցնելու գործը կենսաբանական յանձնաժողովի ձեռքում:

8) Հրաւիրել թիֆլիսի գլխաւոր քաղաքներէից հայ ազգաբնակչութեան ներկայացուցիչներ՝ խորհրդակցելու համար ձեռք առնելի միջոցներին մասին:

9) Ի նկատի ունենալով, որ ապացուցված իրողութիւն է թէ թուրքերը Բագուում վաղօրը զինուորով բռն են եղել, պարտաւորութիւն դնել յանձնաժողովի վրայ, որ նա հայ և ռուս իրաւագէտներին և ձեռնհաս անձանց աջակցութեամբ մանրամասն և անաչառ ըննութիւն կատարէ աղէտի ծագման իսկական պատճառներին մասին և պատրաստէ մի մանրամասն զեկուցագիր՝ ներկայացնելու Անհափառին, որ իր կողմից ևս ներկայացնէ ուն հարկն է:

Ժողովում երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան. եղան նոր սաղարկութիւններ: Ի վերջոյ ժողովը ընդունեց մասնաժողովի ծրագրած բոլոր կէտերը և բացի դրանից, այն կէտը, որ էր Նշանակել իրաւիկ, փետրվարի 13-ին, Վանքի մայր եկեղեցում հոգեհանգիստ ընկած զոհերի յիշատակին:

Ապա ժողովը գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեց յանձնաժողով, բաղկացած հետեւալ անձերից. Աւ. Անարոնեան, Ա. Առաքելեան, Ալ. Մ. Իշխան Արդուսեան, Ա. Բաբեան, Ալ. Մէլք-Աղաբեան, Մ. Մէլք-Աղաբեան, Տ. Յովհաննիսեան, Ա. Սահակեան, Լ. Սարգսեան, Բ. Ս. Ստաւրիսեան, Բ. Ս. Ստեփանեան, Ալ. Բալանթար, և 4 փոխ-անդամ—Բ. Արծրունի, Յ. Սպէնդարեան, Ե. Թովհան և Աւ. Արաւ-խանեան:

ՊԱՐՍԻՑ ՀԻՊԱՏՈՍԸ ԲԱԳՈՒԻ ՂԵՊԵՐԻ ԱՌԹՈՎ

Որքան, փետրվարի 11-ին, թիֆլիսի Պարսից ընդհանուր հիւպատոսը հրաւիրել էր իր մօտ պարսկահպատակ հայ և պարսիկ վաճառականներին թուով մօտ 50, խորհրդակցելու օրվայ կարևոր խնդրի մասին: Հիւպատոսը յայտնեց իր խորին վիշտը այն արեւմտահայ և տխուր դէպքերի առթիւ, որոնք տեղի ունեցան Բագուում: Մենք պարսիկներս և հայերս, ասաց հիւպատոսը, դարձրաք ապրել ենք իբրև հարևաններ: Եւ մեզ վրա մեծ պարտաւորութիւն կայ, որ մեր դրացիական յարաբերութիւնները միայն մարեր, որ դուք աղէկէք այն շրջաններում, որտեղ կարող էք, խաղաղացնելու մարերը և համոզելու բոլորին, որ մեր ամենի երջանկութիւնը և բաղաւորութիւնը կարող է լինել մեր փոխադարձ օգնութեան մէջ: Պարսից կառավարութիւնը խտրութիւն չէ դնում հայերի և պարսիկների մէջ և հայը նրա համար նոյնպիսի սիրելի հպատակ է, ինչպէս բուն պարսիկը:

Հայերը իրանց կողմից յայտնեցին, որ վաղուց տածում են համերաշխութեան գաղափարները և ամեն դէպքում ջարդողում են սէր և փոխադարձութիւն:

—Եւ լաւ գիտեմ, ասաց հիւպատոսը, որ հայերի բանիմաց մասը, հայոց «Մշակ» լրագիրը միշտ քարոզել են համերաշխութիւն և այդ առիթով յայտնում են իմ գոհունակութիւնը: Այո, միայն այդ տեսակ գործունէութեամբ մենք հարկան ազգերս կարող ենք երջանիկ ու խաղաղ ապրել:

Պարսիկները յայտնեցին, որ նրանք հասկանում են Բագուի մէջ տեղի ունեցած դէպքերի փաստակարարութիւնը և իրանց կողմից կաշխատեն միջոցներ գործ դնել, որ Բագուի աղէտը չը կարողանայ կրկնուի:

ԲԱԳՈՒԻ ԿՈՏՈՐԱԾԸ

I

Դժբաղդ առիթ ունենալով տեսնել տխուր և արեւմտահայ աղէտի մի քանի սարսափելի եղելութիւնները սկսած առաջին օրից, կարող եմ հաղորդել «Մշակ» ընթերցողներին հետեւեալը:

Կլրակի, փետրվարի 6-ին մօտաւորապէս 11 ժամ 40 րոպէին եւս ինձ հետ շատերը հայոց եկեղեցու բակում լսեցինք մի պայթիւն: Բոլոր ներկայ եղողները ցնցվեցին այդ պայ-

թիւնից, բայց ոչ որ չը կարողացաւ բացատրել թէ այդ ինչ պայթիւն էր: Շատ ուշ, մի քանի ժամից յետոյ պատմեցին մեզ, որ իբր թէ նաւահանգստում գտնվող մի նաւթակեր նաւակ (բարկազ) պայթել է Բայրիեան հրահանգի առաջ:

Լաված պայթիւնի տպաւորութիւնը դեռ չէր անցել, որ լսեցինք զնդակներին հարուածների ձայներ, փոքր ինչ ուշ լսվեց ատրճանակի ձայն եկեղեցու մօտ գտնվող փողոցում, Աղա-մեանի տան առաջ: Եկեղեցու բակում և պարտեզի վրա մարդիկ շտապեցին դէպի այն տեղը, ուր լսվեց հարուածի ձայնը: Եւ եւս մօտեցայ և ահա ինչ տեսայ:

Թէ ինչ էր եղել մինչև այդ ժամանակ եւս չը գիտեմ. կը պատմեմ եւս իմ տեսածը:

Մի թուրքի, Բաբայեւ ազգանունով, բռնել էին և յանձնում էին ոստիկանին: Ինքը Բաբայեւ յաղթանգում մի մարդ էր, 35 տարեկան մի անձ:

Ոստիկանը Բաբայեւին հետ միասին նստեցին կառք: Բայց Բաբայեւը յանկարծ նորից աւտրճանակի հարուած արձակեց և փախուստ տուեց: Նրա ետեւից ընկան երիտասարդներն և նրան ատրճանակի հարուածներով սպանեցին Կրիկայեան փողոցի մօտ:

Մեռածի դիակը մի քանի ժամանակից յետոյ զրվեց սայլի վրա և ոստիկանի հսկողութեամբ տարվեց նրա տունը: Դիակի յուղակաւորութիւնը կատարվեց հետեւալ շրջանագծով: Նրան տարան նախ Օլգինսկայեան փողոց, յետոյ Նիկոլայեւսկայա, Բագուայա և ապա դէպի նրա տունը:

Կարծես թէ դրանով վերջացաւ ամեն բան: Սակայն դա ազգանշան էր կոտորածի համար, որ և սկսվեց ժամի 4-ից:

II

Եւ կենում էի Կամենիտայեան փողոցում: Տների մեծ մասը թուրքերին են պատկանում: Տներում ապրում են թէ թուրքեր և թէ հայեր ու օտարներ, օրինակ ռուս, գերմանացի, հնէլայ:

Իմ կեցած տան դէմուղէմ ապրում էր թուրքերի Ղազին: Նրա մօտ մշտապէս երթեկնում էին թուրքեր մեծ բազմութեամբ: Ինչ էին խօսում, ինչ խորհուրդներ էին անում՝ ինձ համար անյայտ է:

Թուրքերը, զինված ատրճանակներով և հրացաններով, թափառում էին փողոցներում և հէնց որ նկատում էին հայի, խկոյն գնդակահարում էին: Մեր տան դռները ամուր փակված էին և կեցողները տնից չէին հեռանում: Երբեմնապէս լսում էինք հրացանաձգութիւն անելի դռների և լուսամուտների վրայ:

Ամեն րօպէ սպասում էինք յարձակման: Շատ անգամ բաղնիքում էին թուրքերը մեր դռները, բայց դնապանք բաց չէր անում: Երբեմնապէս փողոցում ձայները սաստկանում էին և մենք փորձում էինք պատասպարան գտնել կամ օտարազգիների բնակարաններում, կամ ջրհորներում:

Հաց ձեռք բերելը դարձել էր անկարելիութիւն: Մենք կարողանում էինք երբեմնապէս օգտվել օտարների մթերքներից: Մեր տան մէջ կարող գերմանուհի, օրինակ, գնաց Ղազինի մօտ և նրանից հաց գնեց իր համար: Յետոյ այդ հացից նա բաժին հանեց և մեզ համար:

Փախչել տնիցից դէպի երկաթուղու կայարան, շատ դժուար էր: Մի խումբ մարդկանց հետ, բաղկացած 30 հոգուց, վերջապէս մեզ աղողից երկու կողմէն և երկու զինուորի առաջնորդութեամբ հանել երկաթուղու կայարանը, որտեղից եւս ճանապարհիցի թիֆլիս: Կողակները կայարան հասցնելուց յետոյ պահանջեցին մեզին առաջնորդութեան համար յիսուն րոպէի, որ մենք տուինք հաճութեամբ: Կողակները օֆիցերը կշտմեց մեզ, թէ ինչու ենք փող տալիս կողակներին, նրանք իբրեւ լուր չունեն փող վերցնելու:

Բայց ամեն մարդ պատրաստ էր մի գոհաբերութիւն անելու իրան պատկառ համար: Եւ վճարում էին բոլորը: Մի քանիսը տալիս էին տասնեակ րուբլիներ և հարիւրից աւելի: Միայն թէ հասնէին կայարան կամ իրանց տները:

III

Դրում եմ այս տողերը շտապով այսօր, փետրվարի 9-ին երեկոյան, երբ սկսվեց հաստատվել խաղաղութիւն քաղաքի մէջ:

Փողոցները լիքն են դիակներով թէ հայերի և թէ թուրքերի: Վերցնել դիակները անկարելի էր մինչև այժմ, որովհետև թոյլ չէին տալիս: Նոյնպէս թոյլ չէին տալիս հրդեհաշէջներին գնալու և հանգսնելու հրդեհները:

Մեզ հաղորդել էին, որ Բեռլին գիւղից պէտք է ձիաւոր թուրքեր խուժէին քաղաքի մէջ: Երէկ եկան թուրքեր Մաշտաղ գիւղից:

Կոտորածը վերջացաւ այսօր ժամի 3-ին: Երկու կողմից կան բազմաթիւ սպանվածներ, որոնց մեծամասնութիւնը հայեր են: Գործօղոյներ համարեալ բացակայ էին: Չօրքը և կողակները չէին միջամտում, այլ հանդիսատեսներ էին միայն:

Գովասանքի արժանի են հայ բանուորները, որոնք անցնում էին փողոցներով, դիմադրում թուրքերին և նրանց փախցնում: Մասնաւոր շատ էին սպանվածներ և վիրաւորվածներ Կոտորակներին փողոցում, պարտաւոր մօտ:

Թուրքերը պարտաւոր շուրջը գտնվող խանութները կոտորաւոր էին և իրերը դուրս թափում: Յարձակվում էին և բնակարանների վրա:

Բորսան, մանր խանութները և բոլոր մագաղիները փակվել էին և ոչ ոք փողոց չէր դուրս գալիս: Դժարութեամբ էր հաց ձարվում:

Մեզ միութեամբ էր մի բան, որ տեղիֆօնը գործում էր և կարելի էր խօսել: Ղուկասեանը, շնորհիւ այն բանի, որ կենում էր նահանգապետի տան մօտ, ամեն օր գնում էր նրա մօտ և խնդրում ձեռք առնել միջոցներ: Եւ խօսեցի Յ. Վեդրովի հետ և յայտնեցի, որ պէտք է համերաշխ գործենք: Նա նոյն միտքն էր յայտնում: Նախ և առաջ այն միտքը հանդէս եկաւ, որ պէտք է հայերը և թուրքերը ժողովին հոգեորակաւորութեան հետ միասին դուրս և միասին գործեն: Բայց անկարելի էր այդ բանը իրագործել, որովհետև կողակներ չը տուին, որպէս զի նրանց հովանաւորութեան տակ գնալին բոլորը դուրս:

Իսկ այսօր կարելի եղաւ կողակների և զինուորների պաշտպանութեան տակ տանել ազգային քաղաքացիներին և հայ, ռուս ու թուրք հոգեորակաւորների դէպի նահանգապետի բնակարանը: Այստեղից ժամի 2-ին թափօրը ժողովրդի հետ միասին, ունենալով յետեւից զօրքը, շարժվեցին դէպի պարապետ, այնտեղ մաղթանք կատարեցին և պատեցին թուրքական փողոցները:

Հանգստութիւնը վերականգնեց: Ով է մեռել ծանօթներից, դեռ չը գիտեմ: Տեսարանը դարձաւ լիկ է:

Սե քաղաքում խաղաղութիւնը չը խանգարվեց: Բայախանում թէև տեղի ունեցան անկարգութիւններ, բայց մեծ ծաւալ նրանք չը ստացան:

Հայերը և թուրքերը այժմ հաւաքում են նպաստներ կարօտեալների համար:

Մ. Ա.

ՏՆՈՒՐ ՓԱՍՏԵՐ

Մալլա-Մօրսկոյ և Սուբխանսկի փողոցներին անկնւնում մի թաղային ոստիկանի իբրատրճանակ են արձակում, որ չէ կպչում. վրդովված ոստիկանը դիմում է մօտակայքում գտնվող զինուորներին և յայտնում իրողութիւնը. զինուորները, թուով մօտ 50 հոգի, ունտէր-օֆիցերի առաջնորդութեամբ գալիս կանգնում են յիշված անկնւնի դիմաց: Ոստիկանը ջոյլ է տալիս այդ տան առաջ գտնվող մի խումբ մարդկանց—որոնք բաղկացած էին այդ տան սխաւանցի մի զոնապանից, մի երկու ջրէրի սոյլապաններից և այլն, իսկ տան պատշգամբում կանգնած էին մի քանի հետաքրքիր երեխաներ: Ունտէր օֆիցերը ազգաբնակից էր զինվոր և հետեւեալ... ըսցաց հրացանները միասնաբար որոտում են, որից երկու գրեզայից ընկնում են վրաւոր. իսկ պատշգամբի երեխաներից վիրաւորվում են նոյնպէս երկուսը... Այդ բաւական չէ. ոստիկանը գալիս բռնում է ծանրապէս վիրաւորված զոնապանին՝ իբր իր վրա ատրճանակ արձակողի. խեղճ բռնի իսկական իմաստով «մի բռն զանակ» էլ չունէր գրաւանում. տան բնակիչների մի խիստ և ա դարացի յանդիմանութիւնը միայն. կարողացաւ ոստիկանին զգալ տալ իր սխալը և հետանալ... ըսցաց այդ սխալը եղած զոհերի վրա աւելացրեց էլ չորսը...

Ձինուորներին և օֆիցերներին եղած «գնալ» համար բոլոր զինուորներին նրանք պատասխանում էին.

—Մեզ հրամայված է չը միջամտել... Պարզ և հասկանալի:

Բայց մի օֆիցեր, որ կանգնած էր իր զօրքերով հին դուռայի հրապարակի վրա, տեսնելով մի խումբ զինված թուրքերի յանդուգն

շահատակութիւնները, դիմեց նոյն տեղի մօտ գտնվող ոստիկանապետին՝ որ թոյլ տայ իրան զինաթիֆ մեկ այդ խաժամուժ ամրոխիւն. թոյլատրվում է. օֆիցերը անմիջապէս իր զինուորներով շրջապատում է ամբոխին և հրացանները նրանց վրա ուղղելով գոչում է.

—Ձեռքերդ վեր բարձրացրէք.

Վայրագ ամբոխը ցնցված այս անսպասելի իրողութիւնից, իսկոյն գետին է թափում աւտրճանակները, որ հաւաքվելով, նրանց ազատ թողնում են... և սխալ հէնց այդ ազատ թողնելու մէջն է. մի քանի այդպիսի արժատական միջոցներ և մի քանի տասնեակ զինաթիֆ խմբեր բանտ ուղարկել և կարգը բանի ժամվայ մէջ կը վերականգնվէր. իսկ ազատ արձակվածներին զոհարար չէր նորից դիմել ուր հարկն է և նորից զինաւորվել:

Եւ դա իրողութիւն է: Կրասնօլօզսկայա փողոցի վրա, «Դժբաղդայա» հիւրանոցի դիմաց անկնւնի մանրամասնաբար (կարծեմ տուն թաղիւնի) բացարձակ բաժանում էր թուրքերին զէնք և փամփուշտներ:

Ա. Վ.

Կ Ո Տ Ո Ր Ա Մ Ի Յ Յ Ե Տ Ո Յ

(Անանատիս պատմաբան)

Փետրվարի 10-ին եղբայրսպան, անմիտ կոտորածը վերջացաւ: Ի՞նչ ոյժ էր, որ յանկարծ, կարծես կախարդական գաւազանի մի շարժումով հանգստացրեց այն սոսկալի կըրքերը, որոնք ամբողջ շորս օր միայն արիւնով յագեցաւ կամ աւելի ճիշտ ասած, բորբոքվել զիտէին:

Այդ ոյժը դուրս հանեց դարձաւ ազգութիւնների համերաշխութիւնը: Հայ և թուրք ինտելիգենցիան, հոգեորակաւորութիւնը և պատուաւոր ներկայացուցիչները միմեանց ձեռք մեկնեցին, միացան, խաղաղութեան խօսք դուրս բերին արեւմտեան փողոցները:

Եւ գնացի այդ թափօրի հետ: Հաւաքվել էր անպիսի բազմութիւն: Առկից գնում էին նահանգապետ իշխան Նալաչիձէն, Անանիա-Եպիսկոպոս, տեղական զաղին, որի անունը, զբժրախոտարար, չեմ իմանում, շրջապատված բազմաթիւ հայ և թուրք աչքի ընկնող մարդկանցով:

Թափօրը բարձրաձայն ուրանելով առաջ էր գնում և շարունակ կանչում էր ամենքի համար այնքան ցանկալի բառը—«բարեւըդ, բարեւըդ» (հաշտութիւն):

Բագուի փողոցները այդ դժոխային օրերում մարվան ամայնութեամբ էին լցված: Հաշտութեան ձիթնին, որ տանում էր թափօրը, սկսեց հետզհետէ կենդանացնել փողոցները: Բացվում էին փակ դռները, դուրս էին գալիս պաշարման սարսափներին ենթարկված գուռատ ու թուլացած մարդիկ, որոնք խանութում էին առաջ շարժվող բազմութեան հետ, որ դնալով աւելի և աւելի ստուգանաւորում էր:

Հաշտութիւն, համերաշխութիւն... Ո՞րքան կենդանաբար սկզբունք: Եւ նրան տեսնում և գնահատում էին երկու կողմերն էլ: Ուրախ էին հայերը, անկեղծ կերպով ուրախացնել էին թուրքերը: Նրանք հէնց այդպիսի մօտենում էին իրար, ձեռք էին տալիս, խօսում ու ծիծաղում էին միմեան: Այդպէս են եղել թուրքերն ու հայերը Բագուում ամեն ժամանակ: Բայց մի դժոխային շունչ, յանկարծ, անսպասելի և անբացատրելի կերպով, կրակ ու արիւն էր մտցրել երկու ժողովուրդներին մէջ, այդքան սոսկալի կերպով ընդհատել էր տասնեակ տարիների բարի հարեանութիւնը:

Եւ պարտք եմ համարում վկայել, որ Բագուի քաղաքացի թուրք ժողովուրդի շատ նշանաւոր մասը անասելի դժբախտութիւն էր համարում կոտորածը, ոչ միայն չէր համակրում նրան, այլ և աշխատում էր պաշտպանել հայերին: Շատ և շատ հայեր մահից ազատվել են թուրք թուրքերի աներում: Այսօր բոլոր բազմացիներին յայտնի իրողութիւն է, որ թուրք տանալիների մեծամասնութիւնը չէ թոյլ տուել որ կոտորածները մասնին իրանց տնից հայերի բնակարանները: Պատմում են, որ նրանք կանգնում էին իրանց տների մուտքի մէջ և յայտնում էին յարձակողներին, որ միայն իրանց սպանելուց, դիակ դարձնելուց յետոյ նրանք կարող են ֆիստել հայերին: Ոչ միայն այդքան: Նրանք նոյն իսկ հաց, ջուր էին հասցնում տներին մէջ փակվածներին:

Կարելի է հաստատապէս ասել, որ կոտորածի գլխաւոր գործը, եթէ կարելի է այսպէս ասել, բաղկացած էր քաղաքացի ազգաբնակչու-

թեան այն մասին, որին սովոր ենք «տակարար» անունը տալ. դա այն տարրն է, որ Բագուում յայտնի է «դուրի» անունով: Յերեկը նա սովորաբար անց է կացնում պարայ, թէյատաների մէջ, իսկ գիշերը դուրս է գալիս «որսի»: Այդ տարրին միացած էր և դրսից, գիշերից յատկապէս այդ սև օրերին համար եկած բազմաթիւներ:

Մեր հայտնութեան թափօրը անցաւ միայն մի քանի փողոցներով, ուր այնքան սաստիկ չէր եղել կոտորածը: Եւ միայն երկու թուրքի դիակ տեսայ: Ղուբայի մէջ, Շամախու թաղ և այլ քաղաքամասերը, ուր ամենքի վկայութեամբ, կոտորածը հասած էր եղել անգլիական և ծայրայեղութեան վերջին աստիճաններին, թափօրը չը գնաց, երկի չը կամենալով որ ստակալի տեսարանները ցնցեն հայտնութեան մտքով տողորմած մարդկանց:

Այնուհետև քաղաքում տիրեց հանգստութիւն, գոնէ փողոցներում կարելի էր անվտանգ անց ու դարձ անել: Բայց այդ հանգստութիւնը դեռ մարդկանց հաւատը չէ գրաւել: Այն ու սարսափը դեռ տիրում է, և հազարաւոր մարդիկ շարունակ փախչում են Բագուից իրանց ընտանիքներով: Մեծ մասը փախչում է Թիֆլիս:

Եւ էլ այդ փախչողներից մէկն եմ:

Ինձ առաջարկում են պատմել տեսած-լսածներս: Պատմե՛լ... Ինչպէս Ինչպէս կարող եմ պատմել. ինչպէս կարող եմ հաղորդել, ինչպէս, ինչ լեզուով կարող եմ նկարագրել, արեւայայտել այն, որին ես ակնհաստես եմ եղել այս չորս օրվա ընթացքում... Գլուխս պըտրտվում է, աչքերս մթնում, մի սարսուռ է անցնում մարմնովս, գրեթէ վայր է ընկնում դողող ձեռքերս...

Ուստի պատմածներս կըլինեն անկապ, կըցկոտը: Երեսիս մի հատ սպիտակ մազ չը կար, իսկ այժմ անա այս 4 օրուայ միջոցում ճերմակել եմ...

Մարտիկների առաջին օրը ես անտեղեկան անցնում էի փողոցով, յանկարծ յարձակվում եմ ինձ վրա երեք թուրքեր և ինչո՞ւնքի տալով անորձանակ են յարձակվում ինձ վրա: Ուրա սրկնում է և ես վայր եմ ընկնում ձիւնապատ գետնի վրա: Թուրքերը՝ կարծելով, որ ես սպանված եմ՝ նայում, հեռանում են: Բայց ես բախտի բերմամբ նորի իսկ վերաւորված չեի... Դիմացի տանից դալիս է մի հայ և ինձ գրկում տանում է իր ծոց... Ապա մի կերպ հասնում եմ բնակարանս... Այդպիսով ես ազատվում եմ ժահից:

Այնուհետև ես փակված, բանտարկված եմ եղել իմ սեփական բնակարանում... Գանի քանի անգամ ամբողջ բաղկացած ոչ բնիկ, այլ եկեղ շրիկի թուրքերից, յարձակվում է գործել մեր տան վրա՝ կոտորելու, մեզ բնաջնջելու, բայց թուրք տանտիրոջ շնորհիւ, նրա ազաւանք-պալատանքով ամբողջ դատարկաձեռն յետ է գնացել...

Ան աղտեղից դարան մտած՝ ես լուռ, անգոր ախանաւտ եմ եղել մեր տան առջև կառավարող սարսափներին, քստմնելի գործերին... Մեր հարեան տանը դադանացած ամբողջ սպանում, մորթում, յոշտում է կանանց, երեխաներին... Օհ, ես երբեք չեմ մոռանայ և ինչպէս կարող եմ մոռանալ, երբ հենց այժմ էլ, հարիւրաւոր մզոններ հեռու այն վայրերից, ես դեռ լսում եմ կանանց հեծկաւանքը, յուսահատ, սիրտ պատռող սուր ձիւ ու աղաղակները...

ԲԱԳՈՒԻ ԱՂԵՏԱԻ ԳԵՊԵՐԸ

Առաջ ենք բերում «Է. Օ.»-ի թղթակից Օրեստ Սեմինի երրորդ նամակը: «Բագու, 8 փետրվարի, գիշերը: Հաղորդում եմ երէկ չէ անցել օրվայ կոտորածի մասնաւորութիւնները: Պատից, ուր աշխատանքը դադարած է, արտիստ Մօսկու հետ (միայն նա յանգցնեց ուղիկցի ինձ) ես դուրս եկայ: Մարդկանի այդու միջով անց եկանք զէպի Պարսկան և այնտեղից էլ Նիկոլայեւի փողոցով գէպի Բագուի փողոցի խորքը, երէկվայ սարսափների վայրը:

Մանօթ հայերից իմացայ, որ Մարդկանի այդու սպանված է բժշկի Կարաբեկովը: Այդ տեղից էլ իմացանք, որ յատկապէս կատաղի պարտիզանական ընդհանրութիւն տեղի են ունեցել ամսի 7-ին, Ղանիթափայում, Տերգովի և Հայոց փողոցներում: Կողմաւորված են Բուդաղեան, Մայիլեան և ուրիշ անտարականների տները:

Նիկոլայեւի փողոցի մօտ, Բագուի փողոցում մենք տեսանք թուրք ամբողջ, որ պաշարել էր մի հայի խանութ, ուր երկու օր էր նստած էին 3 հայեր: Դուրս կոտորելով, թուրքերը խանութի դռնով ներս միահանում կրակ (զալ) բաց արին մի քանի անգամ իրար ետևից, բայց ապարդիւն: Այդ կրակի ձայնին եկան կազակներ և հայերին շրջապատեցին տարան... Գնում ենք առաջ: Թալանված խանութները դռները փակված են, փողոցի սալաքառակի վրա թափված են անգինքնաւորութեամբ կոտորատված ապակիներ և փաթեթներ թղթեր...

Մօտենում ենք եկեղեցական փողոցին, «Փանտազիա» բաղանիսից սկսած դէպի ներս, մինչև ծայրը, մի վերստաչափ տեղ նա ամբողջապէս ծածկված է թուրքերով:

— Ուրեքներ կարող են անցնել... հարցնում ենք թուրքերին: — Կարելի է, կարելի է...

Բայց և այնպէս մենք չը յանգցնեցինք աւելի առաջ անցնել, որովհետև արդէն մթնում էր (երեկոյան ժամը 6-ն էր): Կանգնելով եկեղեցական և Բագուի փողոցների անկիւնում, մենք դիտում էինք, թէ ինչպէս ամբողջ առաջին շաբթբը մօտեցան թուրքները տանը, «Փանտազիայի» մօտ, շիշերով նախ ձեռքերին: Թուրքերից շատերը կտուրը մազեցին և այնտեղից նախ լցրին տան վրայ: Ներքեից նոյապէս նախ շաղ էին տալիս փեղկերի ու դռների վրա:

Շուտով բոլորովեց կրակը և օդի մէջ սկսեցին թռչել մայիկներից դէպի լուսամուտները կրակի լեզուները:

Տան վերին յարկից լսվեցին զէպի պայթիւններ և աղաղակներ. «Օգնե՛ք, օգնե՛ք»... Ներքեից էլ զէպերն սկսեցին կայծեր փայլել և գնդակներն սկսեցին տեղալ դէպի լուսամուտները:

Այն ինչ ամբողջ աւելի և աւելի դադանաւում էր, զէպի պայթիւններն աւելի և աւելի յաճախ էին լսվում, ծուխը և կրակը սաստկանում էին, սպառնալով ծխախողով անել կամ խորովել պաշարվածներին:

Մարսափը պատեց մեր հոգին պաշարվածների վիճակը տեսնելով:

Մեր ծոց կանգնած էր Թուրքիները ուս աղախինը, որից իմացանք, որ Թուրքիները տանը բնակվում են և վրայից...

Շուտով բոլոր ընդհանրապէս մտնում... Մթնանց և թուրքերը մեզ խնդրեցին հեռանալ... Մտալով մէջ էինք հնգանդիլիում... Ծանապահ-հին, Բագուի փողոցում, մենք կայնք մի չաղ հայի դիակի, թուրքական փափախը գլխին և շատ նման թուրքի: Մեր հարցին, թէ մի՞թէ սա հայ է, թուրքերը պատասխանեցին՝ այո, հայ է, որը փորձել էր երեսը ներկելով և թուրքի գգեստ հազնելով խորթ թուրքերին: Տուն գալով, ես իմացայ, որ թուրքերը ուղղում են 50 ր. տանտիրոջից, եթէ ոչ սպառնում են կողոպտել: Տանտէրը պատասխանեց, որ առաւօտեան արդէն տուել է 25 րուրի: Ես խորհուրդ տուել 15 րուրուց աւելի չը տալ: Այդպէս էլ արինք: Այն ինչ տան դարպասով առաջ մարդին ազմկում էր, պահանջելով խանութպան Յովհաննէսին, որպէս զի նրանից դրամ պահանջեն, սպառնալով կողոպտել: Բայց Յովհաննէսը թագնվել էր: Դիւրեւոր ժամը 8 ին տանտէրերը թողին տունը և թուրք պահանջներով սկսեցին մի ծանօթ թուրքի տուն: Ամբողջ տան մէջ եւ մենակ մնացի: Տանիքը բարձրանալով, ես տեսայ թուրք մայկները տան վրա անգինքն լոյս և լսեցի այն կողմից եկող անընդհատ հրաձգութեան ձայները... Մարտիկի էր... Ըստ երևոյթի սկսեցին այն Բագուի փողոցի գիշերը, որ երէկ սպառնում էին... Ժամը 11 ի մօտերը պառկեցի քնելու: Գիշերը յանկարծ լսում եմ դրանս թիւթիկացի ձայնը:

— Ի՞նչ աստուծո, ներս առէք ինձ, վախենում եմ... Ներս մտաւ աղախինը: Յողթելով շիտթութեան բնական զգացմունք, ես ներս թողի խղճ կնձը, և նա գիշերեց իմ սենեակում:

Աղախին հետ խօսելով, ես տեղեկացայ, որ մի ֆուտուր ծախում է քաղաքում 20 կոպէկով, հացը—10 կոպէկ:

Նրանից և ուրիշներից էլ իմացայ, որ թուրքերը կոտորել են քաղաքի մօտ եկած մի հայ գիւղի բոլոր բնակիչներին... Երեկոյան թուրքերը մէջ լուր էր պատում, որ նահանգապետ Նակաշիճէն ոտից վերաւորված է: Իսպաղի կը ստուգեն այդ լուրը...

Այս օրպէս, փետրվարի 9-ի առաւօտեան ժամը 10-ին քաղաքի կենտրոնից աղանջիւ են հանում զէպերի օրտաներ:

Գնում եմ նայելու, թէ ինչ է կատարվում այնտեղ, որովհետև դարձուրելի անյայտութիւնը վախեցնում է ինձ: Նորից կը գնամ պրօկուրօրի մօտ, իսկ յետոյ կանցնեմ գիշերվայ հրդեհի և թալանի տեղը: Եթէ կենդանի մնամ, մանրամասնութիւնները կը հաղորդեմ: Օրեստ Սեմին

ԲԱԳՈՒԻ ԱՂԵՏԻ ԶՈՒՆԻՐ ՕԳՏԻՆ (Նամակներ Խմբագրութեան)

I
Թիֆլիս, փետրվարի 11-ին
Պ. Խմբագիր. Թոյլ տուէք ձեր լրագրի միջոցով դիմել Թիֆլիս քաղաքի զաղաքականութեանը, խնդրելով վերջին սարսափիլի դէպքերի ժամանակ ֆախված թշուառ բազուցիներին օգնութիւն հասցնել, թէ փողով, թէ իրերով և մթերքներով:

Այն ըտեւս համակրութիւնը, որով Թիֆլիսի հասարակութիւնը վերաբրվեց զաղաքիներին հասած դժբաղդութեանը, ինձ յոյս է տալիս, որ իմ ներկայ կողմ կենդանի արձագանք կը գտնի իւրաքանչիւրի հոգու մէջ:

Նուիրատուութիւնները խնդրում եմ ուղարկել ինձ իմ բնակարանը, Նիկոլայեւի փողոց տուն № 79:

Նուիրատուութիւնների մանրամասն հաշիւը, որի մէջ յիշված կը լինեն նուիրատուների անունը, պարբերաբար կը հրատարակվի տեղական լրագրի միջոցով:

Թիֆլիսի քաղաքագլխի ամուսին՝ Վարվարա Ալեքսանդրօւնա Վերմիշեան

II
Թիֆլիս, փետրվարի 12-ին

Բագուի արիւնահեղ դէպքերը անշուշտ զօրեղ ցնցում պիտի առաջացնեն ամբողջ քաղաքակրթ աշխարհում, իսկ հային՝ խոցւած ու սգաւոր հայրի պիտի ստիպեն աւելի շրջապատից, աւելի աշխուրջ լինելու տիրող պայմանների, ներկայ իրականութեան վերաբերմամբ: Կատարված շարքերը պատահականութեան արդիւնք չէ, այլ մի կազմակերպված գործ, որի բուն արմատները դեմ էլ ուղղված պէտք է լինեն մեր համերաշխ շահերը: Այո, չարիքը արմատալ պէտք է ոչնչանան, որպէս զի նա նորից ծիրեր չարձակէ: Բայց դա ապագայի գործ է, իսկ այժմ պէտք է կանգնեցնել թափվող արիւնը, պէտք է ամօքել քաղաքը վերքերը: Այդ նպատակով խնդրում եմ ընդունել «Էմբլեմ» ընկերութեան տպարանի ծառայողների ու բանտարկների կողմից հեռեւեղ փողբիկ նպաստը:

Ն. Մատինեան, 1 րուրի 50 կ., Յ. Յովսէփեան 1 ր. 50 կ., Գ. Դարբիշեան, Զ. Բաբուրեան, Ս. Մանուէլեան, Գ. Յարութեան, Ռ. Մովսէսեան, Ս. Ստեփանեան, Մ. Տէր-Աբրահամեան, Ս. Հայրապետեան, Ա. Լաշաբեան, Կ. Սառաւեան, Ս. Սաղոյեան, Ա. Սիւգալ, Մ. Միքայիլեան, Կ. Կալաթով 1-ական րուրի, Ս. Վարդուհան, Յ. Բաքիւնեան, Կ. Մակինաշեան, Բ. Փիլիպեան, Բ. Փիլիպեան, Վ. Դարբասեան, Փ. Գուրգիւսեան, Ս. Թաւրաղեան, Մայիլեան, Վախագեան, Լ. Յակոբեան, Ս. Բակաշիճէ, Մ. Գուրգիւսեան, Ս. Սարգսեան, Գ. Տէր-Առաքելեան 50-ական կոպէկ: Բարձրագույն 40 կոպէկ, Պ. Պողոսեան, Ա. Կազմակ 30-ական կոպէկ, Գ. Լաշաբեան, Գ. Յակոբեան 25-ական րուրի, Նիկոլայեւի լիւստրանտ, Կոտոյեան, Ա. Կուզմենի Ս. Միքայիլեան, Ս. Արաշալիլի, Մ. Արաշալիլի, Կալիշիլի, Ա. Սարգիսի, Շ. Ինասարիճէ, Ա. Վիկով 20-ական կոպէկ, Ե. Թիֆլեան 3 րուրի: Ընդամենը 30 րուրի 50 կոպէկ:

III
Հետեւեղ գումարները ստացանք Բագուի աղէտի գոհներ օգուրի:

1) Ներսիսեան դպրոցի ուսուցչական խմբից 86 ր. 2) Բագուի փողոցի շրջանում հաւաքված 18 ր. 65 կ., 3) Գ. Մարեանից և Գարսիակից 10 ր., 4) գնաւազան անձ ըրից 15 ր. 50 կ. 5) Մանթաշեանի գրասենեակի ծառայողներից 243 ր., 6) Թաւառեանի բարձրասարայի վաճառականներից և գործակալատարներից 394 ր. 60 կ., 7) Սուրբաղեանի բարձրասարայի վաճառականներից 50 ր. 10 կ., 8) գնաւազան անձներից 53 ր. 70 կ., գումարն է 891 ր. 45 կ.: Ուրեմն ընդամենը ստացել ենք 1055 ր. 80 կ.: Նուիրատուների ցուցակը կը տպենք յաջորդ անգամ:

IV
Ո՛ր Ի՛ր Ե՛ն Ք

Ո՛ւր ենք, ընթերցող: Մենք, լրագրական աշխատողներս, չորս օր է, չը գիտեցինք այս հարցին ինչ պատասխան տանք: Մենք շժամ չենք, մենք կողքի կը տեղի և ժամանակի հակադրութիւնը:

Ո՛ւր ենք: Չորս օր է, կարդում ենք լրագրական տեղեկութիւններ: Դեռ մի թշուառ բախտ կը լինէր, եթէ մեզ միայն կարդալը տուած լինէր: Կայ և աւելի սարսափելի: Այս օրպէս Թիֆլիսի փողոցները լըն են փախուսականներով: Նրանք պատմում են, նրանք նկարագրում են, փաստեր են տալիս, անդորմ առատութեամբ ճվող փաստեր:

Մենք պէտք է լսենք նրանց, պէտք է բարեօրէնք մեր կրթին, աշխատենք լինել սառնասիրտ, ուշադիր, որպէս զի մեր իմացածը հաղորդենք ձեզ:

Մեր պարտն է դա: Գիտենք, որ անհամբեր սպասում էք մեր խօսքին, գիտենք, որ շատ իրաւացի կերպով դուք ներկայ սև՝ քաղաքներում աւելի խիստ պահանջուող էք, ուղղում էք, որ երկար խօսենք, շատ խօսենք, ոչինչ չը թաղցնենք, որպէս զի ձեր առջև որքան կայելի է լաւ պատկերանայ Բագուն, որի անուրը այսուհետև պիտի լինի ահալի, ճիւղային սպանութիւն...

Եւ մենք շատ լաւ գիտեմք ենք մեր պարտաւորութիւնը: Բայց...

Բայց լինում են օրպէս, երբ ամենատուրեւ, փորձված գիտուրն անգամ չէ կարողանում կատարել իր պարտը: Կայ մարդկային հարաւորութեան մի սահման: Կայ մի գիծ, որից դէպք այլ ևս մարդ կամի, դիմացկանութեան, ոյժի տէք չէ, այլ շղիլից, սրտից, զգացմունքներից կազմված մի էակ:

Գրի՛ ձեզ համար... Այո, պէտք է, և մենք գրում ենք: Բայց ինչպէս գրել:

Ինչպէս գրել, երբ ձեռքը դողում է սրտի ուժգին բաբախումներից: Ինչ գրել, երբ գրելը չէ հպատակվում ինքնագրական բոլոր ճիւղերին:

Եւ ինչ գրել, ահա տանջող, խորովող հարցը: Ինչ գրել, երբ անհնարին է արեւնոտ եղիւթիւնների յաջորդական լինել գտնել, պահել ձեռքում, երբ բոլոր մանրամասնութիւնները, բոլոր դարձուրելի փաստերը միախառնվում են, դառնում են մի անհեղ, այրող, տոչորող արեւան բիծ, որ ընտում է ամբողջ էութիւնը, բթացնում է մտածելու կարողութիւնը:

Գրել այսպիսի դրութեան մէջ...

Ահ, նայ իսկ հայն էլ չէ կարողանում այսպիսի անհեղի դէպքեր նկարագրել:

Եւ սակայն հայ շատ շատերից առաջ պիտի գնացած լինէր այդ բանի մէջ:

Պատմական երկնք ու երկար անցեալ մեզ տալիս է գոնէ այդ դժբախտ իրաւունքը: Դաւերից ի վեր մենք կոտորվող աղէ էինք: Դաւերից ի վեր մեզ կոտորում էին, իսկ մեր առջև զբված էր մի խիթարութիւն միայն՝ թղթիկ հաղորդել սրտի միջից հոսող արտասուքները: Բայց մենք դարբերից ի վեր սակաւախօս էինք և մեր ցեղական այդ բախտի մէջ: Մենք չը կարողացանք ստեղծել մի լեզու, յատկապէս կոտորածների լեզու, որով կարողանայինք աշխարհը լացացնել: Մենք բաների պարձուածքների մէջ չը կարողացանք ցուցնել մեր արեւան գետերը:

Դարբերից ի վեր մենք միայն սառն, միանման, անհոգի հաշիւներ էինք տալիս, կոտորեցին... Եւ ի՞նչ գտնվում էին աւելի զգալուն, աւելի ճարտար զրոյներ, որոնք ուղղում էին այդ դժբախտ, բայց մեզ հարազատ բանից բխող զէն գնալ, քիչ բացվել, քիչ լաց լինել, այդպիսիներն էլ աղէտի ծայրագոյն աստիճանը արտայայտելու համար կարողանում էին միայն այն ասել, թէ եկել է աշխարհի վերջը...

Այսօր ես, հայ գրողս, արեւելի և դիակները ծանրութեան տակ խեղդված, հասկանում եմ իմ բախտակից նախահայրի ամբողջ հոգեբանութիւնը:

Դրե՛լ... Բայց ինչ գրել, ինչպէս գրել...

ԲԱԳՈՒԻ, ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ ՍԵՆԻ ԻՐԱՆԻՆԻ

Թիֆլիս

Անշուշտ խմբագրութիւնը սպասում է և իր թղթակցի տեղեկութիւններին, դուրս է կարծում է, որ նա այլ ևս գոյութիւն չունի:

Չը գիտեմ դժբաղդաբար ասեմ, թէ բարեբաղդաբար, կենդանի եմ մնացել, որ թոյլ գրչովս տամ ձեզ եղբայրասպան աղէտի եղիլի նկարագրութիւնը:

Ո՛րտեղից: Ինչ կերպ:

Չորս օր շարունակ տանը փակված, միայն պայթիւններ էինք լսում: Կրպաններին, ատրճանակներից պայթիւններ, իսկ նրանց առաջացած հոտաչանքները, վայնասուները, վերջի «մախ»-երը, ապա կիրպանի մնացածները լաց ու կոծը, աղաղակը, ճիւղ-այդ բոլորը մեզ համար անխելի էին մնում:

Նրանց առաջացած արցունքների հեղեղը մեզ համար անտեսանելի:

Սաւար էր օրը, նոյնպէս և գիշերը: Տարօրինակ և միօրինակ էր մեր կեանքը այդ կըտորը մի քանի օրվայ ընթացքում:

Միմիայն գիշերները այդ միօրինակութեան ներդաշնակութեանը վրդովվում էին բայց ոչ շնորհի անվերջ ոռոնցները, որոնք զենքերի պայթիւնից աւելի երկարում և աւելի չարագուշակ ինտոնացիայի էին փոխվում:

Ո՛չ ահից,—այլ անգիտութիւնից և յուսահատութիւնից փոքր ի շատէ ինձ թեթեւացնում էր բնականաբար տեղէնօնը. օր ու գիշեր նա, ինչպէս և բոլոր տեղէնօնները, դադար չունէր: Անգիտութեամբ և անգիտութեամբ միմիայն փոխանակվելու: Քաղաքի զանազան ծայրերից, կենտրոններից, նաւթահանքերից և գործարաններից միշտ քաղում էի կցկտոր, անորոշ, երբեմն հակասական, երբեմն ստուգութեան կարօտ տեղեկութիւններ:

Հինգ օր կտրված աշխարհից այս բառի ամենաընդարձակ մտքով:

Հինգ օր կենդանի թաղված...

Լսում ես միայն պայթիւններ. հատ-հատ, ապա խմբովին, նորից լուռութիւն, նորից մի և նոյնը:

Փոշեր է:

Հընդհուպ է մի տուն, քիչ հեռու ծխվում է մի ուրիշը:

Վազում ես հեռախօսի մօտ, հազիւ մի ժամվայ ընթացքում կարողանում ես լսել մօտ տասնեակ անուններ, որոնցից ամենից շատ ձայն ստացվում է տեղական կոմիսերատու Ա. Ղէքսանդր Արամանը:

Կոտորել են ամբողջ ընտանիքը, նոյն տան բոլոր ընտանիքներն, երկու սեռի, ամեն հասակի—միմիայն հայերին...

Իսկ կրակը յուսահատեցնող անտարբերութեամբ կլանում է իր զոհներին, խաղաղացնում է իր ճիրանները մէջ և ապա մի կոյտ մոխիր դարձնում և գետին թափում...

Անցնում է սարսափելի գիշերը, տեղի է ապշա նոյնպէս սարսափելի ցերեկին:

Մի և նոյն դրութիւնը:

Նորից հրդեհ, այրվում է Բալարէկ Լալաբիկ տները, իրան սրբախողովոյ են արել,—տեղեկացնում է նոյն տեղէնօնը:

Այդպէս էր ամեն տեղ:

Վերջապէս չորեքշաբթի կէսօրից յետոյ մօտ ժամը 5-ին աւետիկեց «հաշտութեան» լուրը: Երկու ազգութեան հոգևորականութիւնը կուռով ազգաբնակչութեան ներկայութեամբ համաժողով են, հաշտութիւն են երդվել:

Ծնծացին փողոցները:

Բացվեցին դռները և լուսամուտները:

Երեսաց անտարբեր և անգուժ լոյսի սփռվող տեսքը:

Աւաղ, չը կար ուրախութեան, ցնծութեան ոչ մի պատճառ:

Վօրձեցովկայա և Արմանսկայա փողոցները սուգի մի դամբարան էին ներկայացնում: Այրված, գնդակահար արած դիակներ, այս ու այն կողմ գցած մարմինների զանազան մասեր, կտորներ:

Իր սիրելիների դիակները որոնող մերձաւորներ իրանց սիրտ քրքրող աղերսանքներով, լաց ու կոծով:

Այրված տները պատեր, կողոպտված ընտանեկաններ, խանութների անարժէք բեկորներ, դաշնամուրի, բազմոցների կտորներ, հրահրող, քրքրող ամբոխ և քարացած, անտարբերացած մթնոլորտ:

Անցնում ես սուգի այդ դամբարանից, գնում ես միւս փողոցներով. Սպանված դիակներ—մարդկանց, ձիերի, արեւնոտ քարեր, մայթեր, ներկված ձիւն, կտրված ապակիներ և զրուներ, վախկոտ, գունատ և յուսահատ ղէմքեր, կասկածոտ քայլեր և շարժումներ:

Այս բոլորը ոչ վայրենիների աշխարհում, ոչ պատերազմի դաշտում, ոչ թշնամու բանակում:

Բազում, երկու հարկան ազգութիւնների մէջ:

Գրիտոնեայ մարդկանց աշխարհում և նւրանց շրջապատում:

Ան տեղէնօնի հաղորդածը և ստացածն թուղթիկ տպագրութիւններն հիմնված չորեքշաբթի երեկոյիս և հինգշաբթի առաւօտեան տեսանքներն վրա:

Պէտք է բոլորը ստուգել, պէտք է մանրասան տեղեկութիւններ հաւաքել. բայց զբաղմբայնոր անկարելի է, քանի որ դիակները դեռ չեն հաւաքված:

Ձոնրի թիւը հարեւրների է հասնում:

Ու Յովհ. ջանեան

Բազու, 10 փետրվարի, 12 ժամը ցեր.

ՄԱՄՈՒԼԸ ԲԱԳՈՒԻ ԱՆԷՏԻ ԱՌԻԹՈՎ

Տեղական մամուլի բոլոր օրգանները, բացի պաշտօնական «ԿԱՅՔԱՅԷ» լրագրից, միաբերան

այն միտքն են յայտնում, որ Բազուի աղետալի դէպքերի իսկական պատճառը բնաւ չը պէտք է որոնել ազգայնական թշնամութեան մէջ: Բոլորը այն կարծիքի են, որ եղել է մի աներևոյթ ոյժ, մի աներևոյթ ձեռք, որ զինել է թուրք ամբողջ և բաց թողել հայ ժողովրդի դէմ: Ամենքը կամենում են իմանալ այդ անկարգութիւնների պատճառը,—ասում է «Телѳонъ» լրագիրը: «Հայերի և թուրքերի մէջ չը կար ատելութիւն, կար միայն բարեկամութիւն և այս խօսքերի ամենալաւ ապացոյց կարող է ծառայել այն օգնութիւնը և այն պաշտպանութիւնը, որ մուսուլման տանտէրերը ցոյց տուեցին իրանց տնկեցներին՝ կերակուր տալով և պաշտպանելով: Չարիքի արմատը ազգայնութեան մէջ չէ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարը բաղկացած է 11/3 էրերից:

Թիֆլիսի առաջնորդը ստացել է Վեհափառ Կաթողիկոսից հետեւեալ հեռագիրը՝ «Հրամայում ենք ձեզ անյապաղ դիմել ձեզ յանձնված վիճակում բոլոր միջոցներին հայերի և թուրքերի մէջ ընդհարումների առաջն առնելու համար. ներշնչեցէք մասնագէտներ հոգևորականութեան հետ միասին փոխադարձ եղբայրական յարաբերութեան անհրաժեշտութիւնը դարևոր հարևանների մէջ. ամեն ջանք գործ դրեցէք այդ յարաբերութիւնը պահպանելու համար: Մեր հրամանը առաջարկում ենք յայտնել ձեզ ստորագրեալ անձանց և հիմնարկութիւններին»:

Էջմիածնից հասած մի հեռագիր յայտնում է, որ Վեհափառ Կաթողիկոսը մեկնել է Էջմիածնից երէկ, փետրվարի 12-ին և, հաւանորէն, կը ժամանէ Թիֆլիս այսօր առաւօտեան:

Թիֆլիսի սրբազան առաջնորդը ստացել է Գանձակի հայոց հոգևոր կառավարութիւնից մի յայտարարութիւն, թէ համաձայն առաջնորդի պատուէրին, Գանձակի հայ հոգևորականութիւնը դնաց մասնագէտներ մղկիթը, ուր հաւաքվել էին մուսուլման հոգևորականները և ախանաւոր անձինք և այդտեղ ամբացան կատարեալ համերաշխութեան և բարի յարաբերութիւնների պահպանութեան կապերը: Այսօր, փետրվարի 13-ին, նշանակված է Գանձակի հայոց մայր եկեղեցիներում հոգեհանգիստ, որին ներկայ են լինելու մասնագէտներ հոգևորականները և ախանաւոր անձինք:

Երէկ, փետրվարի 12-ին, ժամը 12-ին, Վանքի մայր եկեղեցում պատարագից յետոյ կատարվեց հոգեհանգիստ Բազուի աղետի զոհերի յիշատակի համար Թիֆլիսի արքային և իրական գերմաղաններ ու այլ զբոսայտների աշակերտների և աշակերտուհիների խնդրանքով: Վանքի բաղնիք, ուր կատարվեց հոգեհանգիստը բացօթեայ, լի էր սաների խուռն բազմութեամբ: Տէր-Եղիշի քահանայ խօսեց մի քարոզ, բացատրելով հոգեհանգիստի նպատակը: Հոգեհանգիստից յետոյ յայտարարվեց, որ Թիֆլիսի շրա և սրահի մասնագէտներ հոգևորականութեան ներկայացուցիչները և թուրք ժողովրդի մի քանի ախանաւոր ներկայացուցիչներ ցանկութիւն ևն յայտնել ներկայ լինել հոգեհանգիստին: Այդ պատճառով, երբ նրանք հասան, հրաւիրվցին առաջնորդարան և ապա դուրս գալով Վանքի բաղնիք հայոց առաջնորդի հետ, հոգեհանգիստի աղօթքներ կատարեցին և թէ հայոց առաջնորդը, թէ մասնագէտների հոգևոր պետները ճառեր խօսեցին: Վերջիններս իրանց ճառերի մէջ ցաւ յայտնելով Բազուի տեղի, յուսեցած, եղբայրապաշան դէպքերի համար, յայտնելով, որ հայերը և թուրքերը հարեւրաւոր տարեկանով ապրել են իբրև դրացիներ, միմեանց կողքին, հայտ, անիծելով այս սատանային, որ այդ երկու տարբերի մէջ ատելութիւն և թշնամութիւն սերմանելու գաղափարն է յղացել, ապահովագրել, թէ Թիֆլիսի մասնագէտներ ժողովրդը և հոգևորականութիւնը համակված է ամբողջովին բռնու ցանկութեամբ օր առաջ տեսնելու նախկին սէրը և համերաշխութիւնը հաստատված միմեանց մէջ: Մասնագէտներ հոգևոր պետները հաւատարմացրին, որ ոչ մի բան չէ կարող պատճառել, որ միացած, իբրև ձեռք տուած, հայ և թուրք ժողովրդի հասկացող մասերը աշխատեն ամբացնել հաշտութիւնը և անհարկին դարձնել Բազուի աղետալի դէպքերի կրկնութիւնը: Ապա նրանք, յանգիստ

որ ներկայ կը լինեն և կերակի օրվայ (պարսկաց) կատարվելիք հոգեհանգիստին և խնդրում են, որ հայերն ևս իրանց առաջնորդի հետ ներկայ լինեն այն հոգեհանգիստներին, որոնք կատարելու են սրահի և շրա մղկիթներում: Բազուի աղետի թուրք զոհերի յիշատակի համար: Այս յայտարարութիւնները սփռվել աղղղեցութիւն գործեցին բոլոր հանդիսականների վրա:

«Ցնօքիս-Փուրցիլին» հաղորդում է, որ Սաբունչիում էլ տեղի են ունեցել արեւելի ընդհարումներ հայերի և թուրքերի միջև: Թուրք ամբողջ լցվել է կայարանը և սկսել է զենքերից կրակել: Նրանց պատասխանել են հայերը դիմացի բուրից, ուր դիրք են բռնած եղել հայերը: Սպանվածների և վիրաւորվածների թիւը շատ է եղել: Փետրվարի 9-ին սկսվել է խանութների կողոպուտը. երկաթուղային յարաբերութիւնը դադարել է: Շատերը եկել են կայարան, աղաչանք-պաղատել, որ գնացրով իրանց ուղարկեն, բայց իրենք Փետրվարի 9-ին Բազուում գտնուողները դադարեցին, բայց Սաբունչիում նրանք շարունակվում էին փետրվարի 9-ի ամբողջ օրը և նոյն իսկ հետեւեալ օրը, ամսի 10-ին: Թուրքերից և հայերից կազմված պատուգնականութիւնը, որ բաղաւորում է հանգիստութիւն մտցրեց, Սաբունչի հասաւ միայն փետրվարի 10-ին, և այդ օրն, իսկապէս, դադարեց կոտորածը:

Անցեալ օրը Թիֆլիսի սրահիներին և շիաներին մղկիթներում կատարվեցին հոգեհանգիստներ: Բազում սպանված մասնագէտների համար, Հոգեհանգիստից յետոյ Անդրկովկասեան մուֆտին և շէյխու-Խալափի ժամանակաւոր պաշտօնակատար Հուսէյն-Բեկովը քարոզներ խօսեցին, որոնցով կոչ էին անում մասնագէտներին հայերի հետ ապրել եղբայրական յարաբերութեան մէջ:

Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսի քաղաքային դուստն ընտրել է մի յատուկ յանձնաժողով, որը պէտք է փաստեր և տեղեկութիւններ հաւաքէ Բազուում կատարված արեւելի դէպքերի մասին, հարց ու փորձի ենթարկէ այն տեղից ժամանած անձներին, որպէս զի հաւանաւոր լինի իմանալ, թէ ով է այդ հրէշաւոր դէպքերի պատճառը, նրանց պատասխանատուն և թէ ով պէտք է, իբր չարիքի արմատը, քաշել դատարանի առջ:

Անցեալ օրը Թիֆլիսի նահանգական ժամանակագրային գնդապետ Վասիլիսկը մեկնեց Թիֆլիսից Բազու:

Թիֆլիսի գործակաւորների փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան վարչութիւնը փետրվարի 11-ի արտակարգ ժողովում որոշեց յատկացնել 200 ռ. Բազուի կոտորածում թշուառացածների օգտին և այդ գումարը վարչութեան անդամ պ. Գ. Շիրինեանի միջոցով յանձնել քաղաքապետին պ. Ք. Վերմիշեանին: Որին և յայտնել խորին ցնորհակալութիւն նրա եռանդուն աջակցութեան և գործունէութեան համար կոտորածի առաջն առնելու խնդրում:

Մեզ խնդրում են բարեբաւանների ուշադրութիւնը հրաւիրել այնքանազատացի ալի տիկին Վարկիկա Աբաշեանի դառն դրութեան վրա, որը ունի 5 աղջիկ, գտնվում է յետին չքաւորութեան մէջ: Հասցէն է. Հաւաքար, Серединская ул. № 13. Л. Майлова.

Գանձակից հաղորդում են «Т. Ա.» լրագրին հետեւեալը. «Փետրվարի 8-ին «Շահաւա» կոչված տեղում պրիստաւի օգնական Ֆատալիբեկովը գտել է 3 դիակ, ըստ երեւոյթի՝ Գիւգլայի գաւառի հայեր: Դեռ ևս ուսով կ'ստուգուէր չէ կարողանալ ստուգել, թէ դիակն են պահվածներ: Դիակները վրա չեն երևում նաև թալանելու նշաններ. աւելի աւանական է, որ մարդասպաններն զենված ընդ մէջ վրէժի գրգռուած, որովհետեւ ամեն մի դիակի վրա կայ 20—25 և աւելի խնջալք և հրազենների վէրք: Ոճիրները կատարվել են քաղաքից դուրս և յայտնագործվել են շուրջ հիւ այն բանի, որ գաղտնի հաղորդել են: Ձեռք են առնված միջոցներ ոճրագործներին ձերբակալելու համար»:

Փետրվարի 10-ին հաղորդակցութեան ճանապարհների միմիայնութիւնը հեռագրով հաղորդել է Անդրկովկասի երկաթուղիները գրաւորներն հետեւեալը. «Ըմ ամենահպատակ դիւցուն համեմատ (փետրվարի 7-ից), Բարձ

բազոյն բարեհաճութեամբ ժամանակաւորապէս թրջատրվում է գործարքել գլխաւոր և երկաթուղային արհեստանոցներում, շոգեշառժների դէպօնեում հետեւալ միջոցները, որոնք հանդիսանում են իբր պատասխան բանտրների յայտնւծ խնդրները. 1) Կրճատել բանտրական օրվայ տեղեկութիւնը մինչև 9 ժամ օրական: 2) Ցատկապէս յարգված տոներին նախընթաց օրերը կրճատել աշխատանքները: 3) Թող տալ աշխատելու ցանկացողներին տօնական օրերին, բացի Թագաւոր Կայսրի անուանակոչութեան և Մինդեան օրերից: 4) Թրջատրել արհեստանոցներում և դէպքերում բանտրներին հիմնելու յատուկ ընտրովի մարմիններ՝ իրանց կարիքները մասին յայտնելու համար, համաձայն 1903 թ. յունիսի 10-ի օրէնքի: 5) Գնահատութեան ժամանակ թրջատրել մասամբ ծեր ու փորձված բանտրներին, մասամբ ընտրվածների և վարչութեան մասնակցութիւնը, միայն գնահատութեան վերջին հաստատութիւնը մնալու է ճանապարհի վարչական իշխանութեանը և այլն: Հաղորդել բանտրներին նրանց արված այդ Բարձրագոյն շնորհ մասին և յոյս յայտնել, որ նրանք արժանի կը հանդիսանան այդ շնորհին ու վստահութեանը»:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՑ

11 փետրվարի

ՇԱՆԳՅԱՅԻ: Ենթանական ծովային միմիայնորը պահանջեց 30 միլիոն ինն նաւատորմը մեծացնելու համար, բրէժէտային մասնաժողովը տուեց այդ գումարը, որը համարվում է միայն նախավճար: Նաւատորմը սեփականութեամբ մէջ մտնում է 25000 ուսանող զրահակրի կառուցումը, որը կը պատրաստվի Եփեսոսում. ամբողջ նիւթը, բացի մեքենաներից, բացառապէս ենթանական ծագում կունենան: Եփեսոսում այս տարի կը կառուցվեն ութ ավանանաւ: Ռուսաց ծովային տը ասում է, որ «Անվաստագլի» վրա արձակված 150 ախաններից միայն երեքը դիպան: Ենթանական կորուստներին ծովի վրա պէտք է աւելացնել «Ատագո» մարտանաւաւը, որը ջրասող արվից ախանով և «Օշիմա» մարտանաւակը, որ ջրասող եղաւ «Ենթանակ» կրէյզերի հետ ընդհարվելուց յետոյ, որը նոյնպէս ջրասող եղաւ: Ենթանական իշխանութիւններն այժմ հաւատում են, որ բալտիկական էսկադրան կը գայ: Տալինանեան ծովախորշը ախաններ են լցված, ամբողջութեամբ ուժեղացված են մանջրեական և կրէյզերն ծովային վրա: Շախէ վրա եղած դրութեան վերաբերմամբ կարծում են, որ արշաւում կը սկսվի մարտը առաջին թւերում: Այժմեան ցրտերը անկարգաբերի տանջանքներ են պատճառում: Մուկէշից դէպի հարաւ գըտնվող վայրերում կազմակերպել չինացիների խնդիր միջոցները բոլոր պաշարները: Գիւնեթալ Նօգին գտնվում է ենթանակների ծայրագոյն թիւի վրա: Կամիմուրան իր ուրբանակով—ծայրագոյն ալ թիւի վրա: Ենթանական զօրքերը նորերն ափ իշան Տուսինի մօտ, հիւսիսային կօթայտում պատերազմական գործողութիւններ ձեռնարկելու և ախաններ հեռացնելու նպատակով, որը անհրաժեշտ է համարվում նախ քան բանակը կը սկսի վաղեմութեամբ պաշարումը: Ենթանակայում զէնքի են կանչվում մեծ օգնական զօրքեր: Կարծում են, որ Չինաստանը ընտրում է զինատարութեան վերակազմութեան արդէն մշակած պլանը:

ՏԾԿԻՍ: Նորերս աւարտված 12 ախանանաւերը միացան ծովում գտնվող նաւախմբին: Անուիւով և միջոցները պաշարով բեռնաւորված տասը շոգեհատ ստուգել մէջ փրշովիցին վաղեմութեամբ մօտ: Երբ ստուգել հաղվել, նրանք անպատճառ ենթանական նաւատորմի աւարը կը դառնան:

ԼՕՆԴՈՆ: Հինգերորդ ենթանական բանակը կենտրոնացնում է հիւսիսային կօթայտում: Ենթանական 4-ը ներքին-փոխառութիւն հրատարակվեց 200 միլիոն ինն:

ՊՕՐՏ-ՍԱԻԻ, 10 փետրվարի: «Լոյտի» հաղորդագրութեան համաձայն ուսական «Բեզգլի» հակաախանաւոր ծանաղութի մէջ խրվեց: Նա ուղեկցում էր փոխադրանաւեր վերադարձներով:

ԼՕՆԴՈՆ: Բրիտանական զինուորական միմիայնորը յայտնեց, որ բրիտանական արտիլերիան իրիստ շուտ կունենայ նոր թնդանութիւնը: ՊԵՏԵՐՍԲՈՐԳ: Պաշտօնական: Հեռագրերը Նորին Կայսերական Մեծութեան Անունով գնեալ—աղբիւսանա Գուրօպատիկից: 1905

Թւի փե
թւննի
գորաւ
վրա, պ
է հարա
ցին 1
մասեր
մասին
շախի
նում
1905 թ
բողմա
կորուս
նիթաց
զեկուց
վել Ե
հարաւ
հանվեց
Ձեկուց
ստացվ
գիվոստ
նաւախ
մի մե
սին ա
կայսեր
ՊԵՏԵ
խարով
կայ տ
ւտից
վրա հ
շանաւ
ները կ
բացա
հալաւ
էին հ
պատն
էր դա
չէր ոս
բունակ
էին ա
նայնիւ
կողմ
Մուկ
երկու
նկվեա
անգա
ցին և
որն ո
համար
տարա
փետր
շեր պ
նեցող
5 վեր
մասեր
պաշա
յետոյ
Պայթ
կաթա
զորաւ
հակա
մուրջ
շարուն
հակա
գութի
փետր
պոնաց
աւան
մղել մ
վարի
նակ թ
ուել և
և սոս
օրվայ
վերստ
նական
հաղոր
մեր պ
ծանի
կորցն
Ֆիլիպ
բան 2
հանջ
«Բօլո
ժիւն
հապո
հաղոր
Նիւի
օր կու
զի վր
ցեղի
Սպան
ցրված
անշա
ԲՆԼ

թւի փետրվարի 9-ից. «Սաստիկ խողարկու-
թիւնները, որ ներկայ թւին կատարեցին
զօրաբաժիններից մէկի մասերը ձախ թիւի
վրայ, պարզեցին, որ հակառակորդը գտնվում
է հարաւ-արեւելք: Երէկվայ օրը վերադարձ-
ին 1 օֆիցէր և 6 զինուորներ: Բանակի ուրիշ
մասերում պատերազմական ընդհարումների
մասին զեկուցումներ չեն ստացվել: Վերոյի-
շխարի մասին ամենահպտակօրէն զեկուցա-
նում եմ Ձեր կայսերական Մեծութեանը»:
1905 թւի փետրվարի 10-ից. «Ինչու ևս չեն ու-
րոշված մեր առաջադիւզ զօրամասերի ունեցած
կորուստները կորուստներ մէջ երէկվան օրվայ
ընթացքում, բայց զօրաբաժինի հրամանատարի
զեկուցումն համեմատ, չեն կարող մեծ համար-
վել: Երէկ, փետրվարի 9-ին, երկաթուղու
հարաւային ճիւղից դէպի արեւմուտք երևան
հանվեց հապոնական հեծեալ զօրաբաժին:
Զեկուցումները շարունակութեամբ դեռ ևս չեն
ստացվել: Տեղեկութեւն կայ, որ դէպի Վա-
րկութեան է ընթանում թշնամու ակնային
նախաւորը, օրինակ 20 ակնայինաւորից աւելի
մի մեծ նաւի հետ միասին: Վերոգրեալի մա-
սին ամենահպտակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր
կայսերական Մեծութեանը»:

ՊԵՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ: Գնեք Բալ-Լիտենանտ Սա-
խարովի հեռագրիները զլիսաւոր շտաբին ներ-
կայ տարվայ փետրվարի 10-ից. «Այսօր առա-
ւօտից ցինխէնչէնեան զօրաբաժինի ձախարի
վրայ հակառակորդը վերսկսեց արշաւանք նը-
շանաւոր ուժերով: Մեր կամաւոր կօմանդա-
ները կամաց կամաց հեռանում էին դէպի ամ-
բացած դիրքեր: Կէս օրից յետոյ երկացին
հակառակորդի զօրասիւնները, որոնք արշաւում
էին հարաւային դիրքի վրայ և ձախ թիւը շրջա-
պատելու համար: Սաստիկ մեծ ձիւնը արգելք
էր դառնում դիտելուն և հնարաւորութեւն
չէր տալիս արտիլլերիական հրաձգութեւն շա-
րունակել: Ենթադրեցինք յայտարարեցինք
էր արշաւանք վարում, բայց, այնու ամե-
նային, նրանց մի քանի զօրամասերը ցերե-
կով մօտենում էին 900 քայլ մեր դիրքին:
Մուծին ընկնելուն պէս յարձակում գործեցին
երկու կողմերից յայտնա անուսոված Վէրա-
նէյական բլրապագրի վրայ, սակայն մի քանի
նպաստ կրկնված յարձակումները յետ մղվե-
ցին: Այսօր վերադարձաւ այն զօրաբաժինը,
որն ուղարկված էր երկաթուղին փչացնելու
համար զեղապետ Գիւրէնշվիլդի հրամանա-
տարութեամբ: Զօրաբաժինը դուրս եկաւ
փետրվարի 5-ին և լոյս փետրվարի 8-ի գի-
շերը մօտեցաւ 10 ւայի երկաթուղին ու-
նեցող երկաթուղիական կամուրջին Սայնչէնից
5 վերստ դէպի հարաւ: Ձիւնից իջած զօրա-
մասերի յարձակումը ոչնչացրեց կամուրջը
պաշտպանող հետեակ պահակախումբը, որից
յետոյ պիտոբախտիւնով օղբ թողարկեց կամուրջը:
Պայթեւներ փչացրեց կամուրջի սիւնը և եր-
կաթամասը, որը իջաւ: Մի և նոյն ժամանակ
զօրաբաժինի մասերը, որոնք ուղարկված էին
հակառակորդի ուղադրութեւնը հեռացնել կա-
մուրջի երկու կողմերում, հրաձգութեւն էին
շարունակում ծանապարհը պաշտպանող պա-
հակախմբերի հետ: Ապա զօրաբաժինը արա-
դութեամբ դնաց դէպի արեւմուտք, անցնելով
փետրվարի 8-ին հարաւ վերստից աւելի: Են-
թադրեցինք և խուսափելու խմբերի ա-
ռանձին էակաւորները աշխատում էին յետ
մղել մեր զօրաբաժինը դէպի հարաւ: Փետր-
վարի 9-ին զօրաբաժինը ստիպված էր պատ-
ուի թշնամու շարքը և անցնել, այդ ժամա-
նակ էլ վերադարձեցին պողեսաւոր խան-Ալիեի
և սաստիկ պրից Միւրատ: Ընդամենը հինգ
օրվայ ընթացքում զօրաբաժինը անցել է 360
վերստ: Փետրվարի լոյս 9-ի գիշերը հապո-
նական հեծեալները, որի երկաթու մասին
հաղորդված է առաջուց, յարձակում գործեց
մեր պահակի վրայ Շիլիշիան գիւղում, Սինչ-
իան և Բօրուշիան մէջ: Հրացան արձակելով և
կորցնելով ձիւնի մի մասը, պոզպորուշիկ
Ֆիլիպովի 11 զինուորների հետ պատուեց նը-
րան շրջապատող թշնամու շարքերը և նա-
հանվեց դէպի մեր զօրքերը: Փետրվարի 11-ից.
«Բօրուշիան Շիլիշիան ուղարկված զօրաբա-
ժինը երեկոյան դուրս որ փետրվարի 9-ին
հապոնացիները թողել են այդ կէտը ու հե-
ռացել, Բօրուշիան և Տալանսիու կայսրապետի մէջ
հաղորդակցութեւնը վերականգնված է»:
Նիւ. ԵՕԲԿ: Մեքսիկացի 400 զինուոր երկու
օր կուում էին 300 հնդկների դէմ, որպէս
զի վրէժ առնեն այն պատճառով, որ եակի
ցեղի հնդկները սպանել են հնդկներին:
Սպանված են 40 հնդկներ և զեղի են վեր-
ցրված 167: Մեքսիկացիները կորուստներ
աննշան են:

ԲՆԼԳՐԱԿ, Կօչանում սերբիական աւազ
նից. 1905

Քանայի Պետր Յվետովիչի սպանութեան
լուրը այստեղ մեծ տպաւորութեւն գործեց:
Ընդհանուր կարծիքը սեղադրում է բոլորա-
կան կօմիտէտը: Լրագրիները պահանջում են,
որ եռանդուն միջոցներ ձեռք առնվեն Մակե-
դօնիայում սերբիական ազգաբնակչութեւնը
պաշտպանելու համար: Սկզբունքային ընդու-
նեց մի օրինակ է, որով Բելգրադի բարձրա-
գոյն դպրոցին յատկացվում է համալսարանի
անուն:

ԲՈՒՐԱՊԵՏԸ: Անդրաշի կը զեկուցանէ
կայսրին, որ անգլուտ եղան իր բոլոր շնա-
բերը: Դրութեւնը բոլորովին չէ պարզված:
Ձը նայած կուսակցական պարագլուխները
անդադար համագործակցել, դիմադրել կուսակ-
ցութեան անդամները յայտարարում են թէ
աջակցութեւն չեն ցոյց տալ ոչ մի միւսիստ-
ութեան, եթէ տնտեսական և զինուորական
հարցերի մէջ զիջումներ չանվեն: Ազատամիտ
կուսակցութեւնները նոյնպէս հակառակ են,
որ կազմով ժամանակաւոր միւս խորհրդին:

ՎԱՇԵՆԳՏՈՆ: Նիւ-Եորքի մամուլը մէջ հ-
րեւացած այն լուրը, որ իբր թէ Ենթադրե-
ցինք յայտնել է Ռուսաստանին իր ցանկութեւնը
հաշտութեւն կնքելու, անկասկած հիմնված է
անստույգ տեղեկութեւնների վրայ: Այն հաղոր-
դագրութեան մէջ, որ արել է հապոնական
զեկուցումը Ռուզվելտին, զեկուցումը յայտնել է
միայն այն պայմանները, որոնցով Ենթադրե-
ցինք յայտնել համաձայն կը լինէր հաշտու-
թեւն կնքելու, չը խնդրելով, որ այդ պայ-
մանները յանձնվեն Ռուսաստանին: «Մօրնիդ
Պօստ» լրագրի թղթակիցը ասում է, թէ ինքը
լրագրութեւն Ռուզվելտին, որ այս մասին
Ենթադրեցինք ոչինչ բանակցութեւններ չէ սկսել
ոչ պաշտօնական, ոչ մասնաւոր ծանապարհով:
Ենթադրեցինք Ենթադրեցինք Ենթադրեցինք
այնուամենայնիւ Ենթադրեցինք պատրաստ է ի-
նկատի առնել առաջարկութեւնները, եթէ ի-
նկատի առնված կը լինեն Ռուսաստանի կող-
մից անկասկած դիտարկութեամբ և ընդունված
կը լինեն Ենթադրեցինք համար:

ՄՕՖԻՍ: Մակեդոնիայից ստացված տեղե-
կութեւնները հաստատում են, որ Ստրումի-
ցայի մօտ արդէն երկու օր շարունակվում է
արեւմտահայ պատերազմ զօրքերի և բոլորա-
կան ապստամբների հետ, որոնք երեկ գտնու-
վում են վոսօօրա Զեքսպիլովի հրամանա-
տարութեան տակ: Հետեւանքները այնպէս են:
Մի ուրիշ արեւմտահայ ընդհարում տեղի ունե-
ցաւ Վօզնիւի մօտ: Բաղաբացիական գոր-
ծակցեցինք ծանապարհակցիներ ընդդէմ կա-
տարելու թէ ինչից է առաջացել այն հրդեհը,
որ ոչնչացրեց համարեա մի ամբողջ գիւղ Ստ-
րումիցայի շրջակայքում: Գերմանական կառա-
վարութեւնը հրաման տուեց իր զիջածատի-
կան գործակալին սկսել բանակցութեւններ Բօլ-
գարիայի հետ առեւտրական դաշնագրի կապելու
մասին: Աւստրիան խնդրում է մի տարով էլ
երկարել դաշնագրի ժամանակը, որ անցել է
մի տարի առաջ:

ՏՕԿԻՈ: «Դէլի Տելեգրաֆ» թղթակցին
հաղորդեցին, որ այն բոլոր լուրերը, իբր թէ
Ենթադրեցինք միջոցներ է ձեռք առնել, որպէս զի
սկսել բանակցութեւններ խաղաղութեան մա-
սին, սուտ են: Ենթադրեցինք ամենաբանիւմաց
շրջանները չեն կարողանում հասկանալ այդ
լուրերի ծագումը: Ենթադրեցինք են, որ այդ
լուրերը բաց են թողնվում կամ բօրային
օգտի տեսակետից են միայն նպատակով, որ
ստիպեն Ենթադրեցինք յայտնելու, թէ ինչ պայ-
մաններ է ուղղում դէմ խաղաղութեան համար:
Անկասկած է, որ հապոնական կառավարու-
թեւն ոչ մի առաջարկութեւն չէ ստացել,
իսկ քանի որ առաջարկել է արված միակ
հնարաւոր ծանապարհով, խաղաղութեան մա-
սին խօսքը անգամ չէ կարող լինել: Ենթադրեցինք
զբաւել է զօրեղ ուղղական դիրք և խաղաղու-
թեւն մասին շուտափոյթ կամ անկասկած բա-
նակցութեւնները չեն կարող նպատակ հասնելու
այն նպատակին, որ Ենթադրեցինք աշխր շուտ ու-
նի, այսինքն Հեռաւոր Արեւելքում հաստատ խա-
ղաղութեւն հաստատելու և Ձիւնաստանի անձեռն-
մխիլութեան մասին արկաւոր գրաւական ստա-
նալու: Այդ լուրերը ամենին չեն ազդել Ենթա-
դրեցինք հետեւալ բաղադրականութեան վրայ, որը
կայանում է նրանում, որ եռանդով շարունակէ
պատերազմը, որը Ենթադրեցինք չէ սկսել է ա-
ռանց լրջօրէն մտածելու նրա հետեւանքների
մասին: Վերջերս բարձրաստիւն անձերի մի
փոքրիկում Կատուրան խօսեց խաղաղու-
թեւն մասին, իբրև հեռաւոր ապագայի
մասին: Շիլի - Նիլի - Նիլիում: Լրագրի
ենթադրում է, որ խաղաղութեան մա-
սին, լուրերը տարածում են միայն այն ան-
ձերը, որոնք իրանց գումարները տեղաւորել
են Ռուսաստանում: Ենթադրեցինք համար դեռ

չէ հասել խաղաղութեան ժամանակը, որը
պէտք է շատ հաստատ լինի:

ՇԱՆԳՀԱՅ: «Դէլի Տելեգրաֆ» թղթակցից
լսել է հնդկականաւոր արքիւրից, որ անհրա-
ժեշտ է համարվում Վարկիւստօնը գրաւել
նախ քան խաղաղութեան պայմանները ընդու-
թեւն ենթարկելը:

ՄՕՍԿՎԱ: 11 փետ.: Բացվեց նահանգական
գեմաթօի արտակարգ ընդհանուր ժողովը: Դահ-
լիճը հաւաքվել էր 1,000-ից աւելի հասարա-
կութեւն: Ժողովը բաց անելով, կոմս Շերե-
մետեֆ ասալարկեց լսել հոգեհանգիստ Մեծ
Իշխանի համար, որ և կատարեցին: Ժողովը
ուղղեց Մեծ Իշխանուհի Ելիսաւիտա Ֆեոդո-
րօվնային մի հեռագիր: Զեմաթօի ուղարկվա-
յին նախագահ յայտնեց, որ ժողովին զեկուցում
է արվում 350,000 ռ. փոխառութեւն անելու
համար՝ պահեստի զինուորների ընտանիքների
համար:

ՄԻՆՍԿ: Լիբաւ. Բօմանիկի երկաթուղու վրայ
յայտարարված է Բարձրագոյն շնորհ-հաստա-
տել արհեստանոցներում բոլոր գծի վրայ ինչ-
ժամանակ քանակաւոր օր և բանուորների միւս
պահանջների մասին-մասնակցութեան գնա-
հատութեւնների մէջ, բանուորներից առանձին
ընտրականներ: Հաստատութեւն տօնօրային
վատակի սահմանափակման վերացում և ա-
ռանձին յարգելի օտոների թոյլտուութեւնը:
ՎԱՐՇԱՎԱ: Գնացքների շարժումը վարչա-
վայից Կօվն դադարեցված է: Վարչավայի
կուրիէրի խօսքերով, լեհական պարբերական
հրատարակութեւնների խմբագրիները և գըր-
քերի հրատարակիչները ուղարկեցին պետա-
կան խորհրդի անդամ Կօրկօին հեռագիր, որի
մէջ հաւատարմութեւն համար անհրաժեշտ է
վերացնել նախնական գրաքննութեւնը և վար-
չական իշխանութեւնից կախում ունենալը:

ՊԱՐԻԶ: Ռուսաց եկեղեցում չկատարվեց հո-
գեհանգիստ Մեծ Իշխան Սեբաստիանի յիշ-
գիւրդի համար: Ներկայ էին զուգլուծական
մարմինը ամբողջ կազմով, ուսուցիչ զեկուցա-
նութեան և հիւպատոսարանի անդամները:
Ուսուցիչ զաղթականութեան ակնաւոր ան-
դամները և Լուբէի ու Դիւլիանի ներկայա-
ցուցիչները:

12 փետրվարի

ՊԵՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ: Ներքին գործերի մինիստրը
որոշեց արգելի «Речь» լրագրի հատով վա-
ճառումը:

ՊԱՐԻԶ: Բնիւլ յանձնաժողովի պատուի-
րածները ստորագրեցին եզրակացութեւնը, որ
յետոյ անմիջապէս ուղարկվեց Անգլիայի և
Ռուսաստանի ներկայացուցիչներին: Պատուի-
րակները վճեցին, որ որոշումը լիակատար
գաղտնիք մնայ մինչև դեռեաց նիստը, որ
վարը կը կայանայ: «Matin» լրագրի
հաղորդում է, որ յանձնաժողովի եզրակացու-
թեւն, ընդհանրապէս բաւականութեւն է
տալիս Ռուսաստանին, յայտնելով թէ ազմի-
րալ Բօմանիկի զարեւոյթութեւնը պէտք
է որ և է կապակցեց զուրս համարվել: Ազմի-
րալ լիակատար իրաւունք ունէր իր նաւա-
տորով վտանգել մէջ համաբերու. ուրեմն նրա
վարժուցը լիովին արդարանում է: Սակայն
յանձնաժողովը երկու կարեւոր նկատուածքներ
արաւ, որպէս զի բաւարարութեւն տալ չկա-
լիւն: Պատուիրակները կարծում են թէ
Բօմանիկիան չը պէտք է շարունակել կը-
րակը անգլիական ձկնորսական նաւերի դէմ
և թէ նա պարտաւոր էր անցնել մասին ան-
թիւ հեռագրով հաղորդել անգլիական կամ
Ֆրանսիական կառավարութեան: Զեկուցման
մէջ կան և ուրիշ մի քանի նկատուածքներ
Բօմանիկիան գործողութեւնների մասին և
գործից դուրս է հանվում ուրիշ ազգութեւն-
ների որ և է նաւատորմի մասնակցութեւնը:
Եզրափակութեան մէջ ասվում է, թէ այդ
անցքը չէ արատաւորում ոչ զինուորական
բարի անունը և ոչ մարդասիրութեան գգա-
ցումը, ոչ ազմիրալ Բօմանիկիան և ոչ նրա
հրամանատարութեան տակ գտնվող անձերի:
Ենթադրեցինք եզրակացութեան մէջ և ոչ
մի խօսք չէ ասվում վարձատրութեան հարցի
մասին, որ կորույթի Անգլիայի և Ռուսաստանի
անմիջական համաձայնութեամբ:

ՏՕԿԻՈ: 11 փետրվարի: Պաշտօնական
Ռուսները անընդհատ շարունակում են ուժա-
կոծել մեր դիրքերը: Փետրվարի 9-ին տեղի
ունեցան երեք ընդհարումներ՝ առաջապահ
լուրերի մէջ: Մինի մէջ 15 ուսու, չինական
շորերով, առաջ շարժվեցին Տօնաւայիցի ուղ-
ղութեամբ, բայց յետ մղվեցին: Ռուսները
կորցրին մի օֆիցէր և 5 զինուոր. հապոնա-
ցիները կորուստ չեն ցուցնում: Փետրվարի 9-ին

երեկոյան 8 ժամին, ուսուց հետեւանքի
երկու զօրասիւն 200 մէտր մօտեցան հապո-
նական զինքերից Շախէպօից 7 միոն արե-
ւմուտք, բայց յետ մղվեցին:

ԼՕՆԻՕՆ: Տօկիօից հաղորդված տեղեկու-
թեւն ասիթով, իբր թէ Վարկիւստօնի ուղե-
ւորվող 10 ամխատառ նաւ փակված են սա-
ուրցներին մէջ դեռ Վարկիւստօնի չը հասած
ժողովին. ապահովագրող ընկերութեւնները
Լօնդօնում իմացան, որ այս նաւերի մէջ առ
առաւելը 3—4 նաւ կայ Անգլիայից. նոյն իսկ
եթէ բոլոր նաւերը, սաուրցներին բացվելուց
յետոյ, հապոնացիների ձեռքն անցնեն՝ կո-
րուստը դարձնալ այնքան մեծ չի լինի, որով
հետեւ անցած վեց կամ եօթը նաւերը փոքր
են: «Լյօդի» գործակալը Պօրտ Սայիդում հա-
ղորդում է, թէ «РБВВЫ» հակառակառակ
ծանծաղուտից հանվեց առանց փաստի և ճա-
նապարհը շարունակելու: Մեծ Բրիտանական
կառավարութեւնը լիովին գոհացել է Հուլի
յան ձեռնաժողովի եզրակացութեամբ: Ընդհանուր
կարծիքով ինչ որ կարելի էր ձեռք բերել՝
ձեռք է բերված:

ՍԻՆՄԻՆՏԻՆ: Փետրվարի լոյս 10-ի գիշերը
կազակների 2 հարիւրեակ դիմեցին դէպի հա-
րաւ և հասան երկաթուղու Լիցզեւալօ, Սին-
միւսին և Գօուբանցի կայարաններում: Այս-
տեղ էր գտնվում խուսափողները զլիսաւոր
բանակաւորը, որոնք 1,200 հոգի, յարձակ-
վեցին կազակների վրայ: Ուղեւորներին յետ
ընթացին և մեծ փասաներ կրեցին: Ռուսներին
շարքից դուրս ընկան 2 հոգի: Կէսօրից յետոյ
կազակները նորից անցկացան Լիսալեւն:

ՊԵՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ: Արքունիքի մինիստրութեան
կօնաւորի կառավարիչ իշխան Օբոլենսկին նը-
շանակված է Նորին Կայսերական Մեծութեան
կարիւնէտի կառավարչի պաշտօնակատարը:

ԽԱՐԻՆ: Պօրտ-Արտուրից եկողները հա-
ղորդում են, որ բերել յանձնառութեւնը բո-
լորի համար անպատելի բան էր: Զինուորա-
կան խորհրդում 19 ձայն յանձնելու դէմ էին,
4-ը թիւ: Սմիւնովը հրաժարվեց խորհրդին
ներկայ լինելուց և գերի գնաց: Պաշտպանու-
թեւն հոգին կազմում էին Սմիւնովը և Կօնդ-
տոնիկօն, որին ընկալիչները և զինուորներն
պաշտում էին: Նրա մահը արագացրեց բերել
յանձնառութեւնը: Պաշարման ամբողջ ըն-
թացքում խեղճ կանայք կերակրվում էին մի-
այն անձնական ծանօթներին միջոցով և տանջ-
վում էին սովից, իսկ հապոնացիներին յանձն-
վեցին անհայտ կօնսերմեր, բաւական, որի
միջոցներ և ուղեւոր, որոնք բաւական կը լի-
նէին 2—3 զօրեղ շտուգների դէմ: Ուղեւոր մաս-
նաւոր ընկալիչներին Պօրտ-Արտուրից մեկնե-
լիս ոչ ոք զգուշութեւն չը ցոյց տուեց: Ուղաղ
ազգաբնակչութեանը Դալին ուղարկեցին չը
տարացրած վագօններով և պարանշատաւ բաց
վագօններով: Ծանապարհին ստեղծեց երկու
երեխայ: Շատերը ցրտատար եղան: Դալինում
նրանց տեղաւորեցին իւզական գիմնազիայի
կիսաւարտ շէնքի մէջ՝ վատ վառարաննե-
րով: Բոլորն ածխահար եղան. մի կին մեռաւ
դրանից: Դիակտիւններ լոյս 19-ի գիշերն ա-
մենապարտաւորին էր: Պայթեցնում էին նա-
ւերը: Շտուրմի ժամանակ կրիներ և երե-
խաները թաքցվեցին ջրատար խողովակների
մէջ: Պաշարման սարսափները և տանջանք-
ները նկարագրել անկարելի է: Երեխաները
բալաշովը, հերոսը, սաստիկ հոգ էր տանում
վերաւորների վրայ և բացատրում էր հապո-
նացիների հետ: Բերդի անձնառութեւնն ի-
մանալով, քաղաքում թալան առաջացաւ: Են-
թադրեցինք զինուորները և օֆիցերները քաղաք
մտնելով քաղաքավարի կերպով, հաւաքում
էին ամեն կողմից իրանց հաճելի իրերը: Են-
թադրեցինք զօրքերը մտան հանդիսաւոր նուա-
գով: Ներս մանկուց յետոյ հապոնացիները
Պօրտ-Արտուրում ներմուծեցին իրանց վար-
չութեւնը: Նոր կազմակերպված հապոնական
ոստիկանութեւնը եռանդով վերականգնեց օ-
րինակելի կարգ: Պաշարման ժամանակ խա-
ղաղ բնակիչներին սպանվեցին 200 ի չափ
տղամարդիկ, 10 կին և 3 երեխայ: Ենթադ-
րեցինք ոչ գերիներին թողլ տուին տանելու
իրանց բոլոր ստացուածքը:

ՊԵՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ: 12 փետրվարի: Բօրայի
զեղը կամ զեկուցումը 5-ից բարձրացաւ մին-
չև 6 1/2 օ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆՔԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՆԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍՏԱՆԻ ՄԵԼԻՔ-ԱԼԻՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐԲՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ձեռնարկութիւն հայերական թատրոններէ
արտիստ Լ. Կ. Կոնստանտինով
Այսօր, կիրակի, փետրվարի 13-ին երկու
ներկայացում. ցերեկվայ, մասնակցութեամբ
տ.տ. Օրբելի, Միխայիլով. պ.պ. Բուրակովի,
Օրբելովի, Կոնստանտինովի, Պորոքիմովի և
Զախարովի:

Պարբեր կը դնէ բալետայտու Ե.Ի. Ջիւլիանի
Պրիմա-բալետինա Ե. Ս. Լեւիտսկայա:

Կը ներկայացվի

«Դ Ե Մ Օ Ն»

օպերա 3 գործ. երաժ. Բուրակովի.
Սկզբը ցերեկվայ 12½ ժամին:

Գիշերվայ ներկայացում, բենեֆիս Մ. Մ.
Բուրակովայի, մասնակցութեամբ Լ. Կ. Կոն-
ստանտինովի, կը ներկայացվի ԿԱՐՄԷՆ, օպերա 4
գործ. երաժ. Բուրակովի:

Սկզբն է երկուշաբթի 8 ժամին:

Վազը, երկուշաբթի, փետրվարի 14 ին
բարեգործական ներկայացում. մուտքի 50%
կը յատկացվի Բ. Կուրի Ֆուսովի բնակիչներէ
օգտին, կը ներկայացվի ՏՐԱՎԻՍՏԱ, օպերա
4 գործ. երաժ. Վերդի. Երեքշաբթի, փետր-
վարի 15-ին բենեֆիս Լ. Կ. Կոնստանտինովի, կը ներ-
կայացվի ՄԷՏԻՍՏՕՖԷԼ, երաժ. Բոյաթի:

Շուկով կը կայանայ բենեֆիս կառավարիչ
— Ի. Ա. Կեկելի, կը ներկայացվի ՄԻՆԻՕՆ,
երաժ. Տոմի:

Տոմսակները ծախվում են:

Բժիշկ Ա. Միխայիլով

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մոր-
թու և վնասական ախտ ունեցող հիւանդներ
ամենայն օր, առաւօտ. 12—2. Երեկոյան 6—8
Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուրախովի, դեղա-
տան կից: (տ. օ.) 16—80

Բժիշկ Ս. Զ. Միրզոյեան

ԱՅՔԻ ՀԻՒԱՆՆԵՐԻՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր, Ժ. 2—3 և 5—7
երեկոյան, իսկ տուն օրերին առաւօտեան ժա-
մը 10—11. Սօրլակի փող. № 6.
(տ. օ.) 48—50

Բ ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Բ. Նաւասարդեան

տեղափոխվելով Թիֆլիսից ԲՈՍՏՕՎ
Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ.
և 7—8 ժ. երեկոյան:
Բ. Садовая, 136, д. Бакалова.
(տ. Կ. Կ. Կ.) 78—100

Բ ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Գ. Ա. ՀԱՆՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային և սիֆիլիսի բնական
հիւանդութիւններ, ընդունում է հիւանդնե-
րին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյան
6 ժ.—9 ժ.: Կուրի, Սեմեովսկայա փ. № 20.
(տ. Կ. Կ.) 7—30

Հ Ր Ա Ի Է Ր

Փետրվարի 13-ին, կիրակի, ժամը 10 ին
առաւօտեան, Նորաշէնի ս. Աստուածածնի ե-
կեղեցում լինելու է առաջին անգամ ծխական
ժողովը՝ նոր երեքօրե ընտրելու, ուստի սրա-
նով հրաւիրում եմ ծխականներին ներկայ լի-
նել յիշեալ եկեղեցում ընտրութեանը մաս-
նակցելու:

Գործակալ ա. ժ. Թիֆլիսի
Գրիգոր Ա. ք. Մանգուկեան

Ոչնչացնում է

նոսր կոշտեր, գորտ-
նուկներ, կաշու բը-
ծեր, տալիս է եղունգներին կանոնաւոր ուղ-
ղութիւն:

Եկող լեհացի Ի. Սիլիկով, Պուլկինեան
պատասժ, № 20:
1—1

Կիրակի, փետրվարի 13-ին Հաւաքարի Ա.
բարեսանի թատրոնում ցոյց կը տրվի

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ ԲԻՕԳՐԱՖԻ

ԿԵՆԴԱՆԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՁՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԻ ԸՆՏՐԻ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ

որի համար դեկավարը, պ. Միքայել Լազա-
րեանը ինքնուրու է հասարակութեանը անտար-
բեր չը վերաբերվի դէպի այդ ներկայացումը:
Հասարկ 200% յատկացվիլու է Բագուի
սպանվածների և թշուառ վերաւորների օգտին:

Մի երիտասարդ, որ երեք տարի սովորել
է Թիֆլիսի նկարչական դպրոցում, և,
որ դէպի նկարչութիւն մեծ ձիւրք և հակումն
ունի՝ այսօր նիւթական սղութեան պատճառով
ստիպված է թողնել դպրոցը. ուստի խնդրում
ենք, որ մեծարգոյ բարեբարները իրանց ու-
շադրութեան արժանացնեն այս ապագայ
խոստացող թերուս նկարչին: (չ.ո.Կ) 3—3

Մայիկոյում հարկաւոր է եկեղեցական
երգչերի ընտանիք խումբ
կազմել զիտող մի ուսուցիչ, որ բացի խումբ
կազմելուց, պէտք է օրական 3—4 ժամ պա-
րապէ ընտանիքներում երեխաների հետ հա-
յոց լեզուից:

Մանրամասն պայմանները մասին դիմել
Վահան Բաճ. Ասկարեանցին. Մայիկոյ: 6—8

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀՐԱՏԱՐԱՐԱԶՄԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԱՆ
հրատարակութեամբ լոյս տեսաւ
№ 15.

Վ. Փ ա փ ա զ ե ա ն ի

Վ Ի Շ Ա Պ

և ուրիշ գրոյցներ. (Կորոված արքայութիւն և
Ընտանիք մահը):

Գինը 5 կոպէկ: Պահեստաւորից պահանջող-
ներին 30% զեղչ: Գինը Թիֆլիս, ԵՖ
Թիֆլիսկո Իշատ. Կ. Գեորգի Բաբուրյան,
Ս. Յ. Յ. № 187.

Տպագրվում է № 16. Միւր. Եսայիան «Ե.
ԲԱՅԸ» (պատկեր Բալխանու կեանքից) Գ.
3 կոպէկ:

Լ ո յ ա տ ե ս ա լ

Լ է Օ

ՌՈՒՍԱՀԱՅՈՑ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(ՍԿԶԲԻՏ ՄԻՆԵՆԻ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ)

Տպւած է Վենետիկում:

Գինը 1 ռուբլի 50 կոպէկ

Գինը «Գրատէրթերգ» գրաւաճառանոցին.
КНИЖНЫЙ МАГАЗИН «Гуттенберга» 8—10

Վ ա ճ ա ո Վ ու մ ե ն

Բ ժ. Ա. ԲՈՒԴՆԻՆԻ

Երկու նոր աշխատութիւններ

ՍԷՐ ԵՒ ԽԱՆԻ (մի պատկերով) 20 Կ.

ԱՆԱՌԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ Ե ՊՈՒՆԵՆՈՒԹԻՒՆ 20 »

Գինը Թիֆլիսում «Գրատէրթերգ» և «Կեն-
տրոնական» գրաւաճառանոցները,
իսկ Բագուում «СОТРУДНИК» գրա-
ւաճառանոցը: 9—25

Լոյս տեսաւ Պետերբուրգում

ԼԵՒՈՆ ԽԱՆՍԱՆԱՄԵԱՆԻ

Զարարեալ Զագեղու օրերը

պատմական վէպ (849—889 թ.)

Գինն է 1 ռուբլի:

Գինը հեղինակին Հին-Նախիջևանում: Շու-
տով կուղարկվի գրախառնութիւնին՝ Թիֆլի-
սում Գրատէրթերգին և Կենտրոնական գրա-
ւաճառանոցներին: 6—10

Լոյս տեսաւ առանձին գրքով

(սակաւարկ)

«Մուրճի» յաւելում

ՋԵՄՍ ՄՕՐԻԷՐԻ

«Հ Ա Ջ Ի Բ Ա Բ Ա Ն»

Թարգմ. անգլ. Մ. Կարապետեանի

(403+XVI մեծ. երես)

Գինն է 2 ռուբլի

«Մուրճի» բաժանորդները ճանապարհածախս
չեն վճարում:

Գինը՝ Թիֆլիս, Թիֆլիսի «Մուրճ»

8—10

Կ ե ն տ ր ո ն Կ ա ն

գրաւաճառանոցում վաճառվում են հետեւեալ
գրքերը:

Ահարոնեան Ա. Կենսաբ. դասը, պատմութեամբ, 5 Կ.

» Մրդի սուրբը, 1 Կ.

» Բաւարիայում, 29 պատկ., 1 Կ. 50 Կ.

» Արաբը, պատմութեամբ, Ժող., 80 Կ.

» Լուսին, վէպ, 60 Կ.

» Երկերի ժողովածու, հատ. ա., 1 Կ.

» Այլագեան Բ. Աղտո երկաթ, պատ. վէպ, 1 Կ.

» Հիւսիսի արձիւր, պատ. վէպ, 1 Կ.

» Տանջանքի բովից, վէպ իրական
կեանքից, 30 Կ.

» Սև յաղթանակ, վէպիկ, 25 Կ.

» Առաքելան Զ. Անդրեւսի հէթաթիւնը, 50 Կ.

» Անգլիայի ընդարձակ և հասա-
րակական կեանքը, 15 Կ.

» Արեւելոյ թեան դէմ, 15 Կ.

» Ա. Ք. Նոր կեանքի շէնքում, գրաւաճառ, էտիւդ
գաւառակ. կեանքից, 4 գործ. 40 Կ.

» Լեո. Ռուսահայոց գրաւաճառութիւնը, 1 Կ. 50 Կ.

» Կամիլ Ֆլամմարիոն. Ռուսիա, աստղագիտա-
կան վէպ, 1 Կ. 50 Կ.

» Միխայիլ Ա. Դէպի Արարատ, 40 Կ.

» Վերոյիշեալ գրքերից միանուագ տասը ռուբ-
լու գինովները Թիֆլիսում ստանում են 10%
զեղչ, օտար ընդարձակից պահանջողները ճա-
նապարհածախս չեն վճարում:

Գինը. Թիֆլիս ԵՖ Կենտրոնական գրաւաճառ-
անոցում:

Գինը. Թիֆլիս ԵՖ Կենտրոնական գրաւաճառ-
անոցում:

Գինը. Թիֆլիս ԵՖ Կենտրոնական գրաւաճառ-
անոցում:

Գինը. Թիֆլիս ԵՖ Կենտրոնական գրաւաճառ-
անոցում:

Գինը. Թիֆլիս ԵՖ Կենտրոնական գրաւաճառ-
անոցում:

Գինը. Թիֆլիս ԵՖ Կենտրոնական գրաւաճառ-
անոցում:

Գինը. Թիֆլիս ԵՖ Կենտրոնական գրաւաճառ-
անոցում:

Գինը. Թիֆլիս ԵՖ Կենտրոնական գրաւաճառ-
անոցում:

Գինը. Թիֆլիս ԵՖ Կենտրոնական գրաւաճառ-
անոցում:

Մ Ե Տ Ա Ք Ս Ի Ս Ե Ր Մ

Իսկական սպիտակ, Բաղդադի տեսակի, Ֆ. Պ. Լ Ա Ս Կ Ա Ր Ի Դ Ի Ս Ի առևտրական տան,
Թիֆլիսի շերտաւորածական կայարանի բանդերոյով և առանց նրան:
Մ ա խ վ ու լ է Թ Ի Ֆ Լ ի ս ու լ

Բ. Գ. Կրասնեանկոյ գրասենեակում—Բարեատիսկի փող. № 8.

(Կ. Շ. Կ.)

1—3

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на ежедневную политическую, общественную и литературную газету

„НОВОЕ ОБОЗРЕНИЕ“

ВЫХОДЯЩУЮ ВЪ ГОР. ТИФЛИСѢ ПОДЪ НОВОЮ РЕДАКЦІЕЮ и по слѣдующей новой программѣ.

Новая редакция ставитъ себѣ цѣлью поддерживать традиціи и идеалы предшествовавшихъ редакцій, въ соотвѣтствіи съ новыми запросами нашего времени, столь богатаго событіями какъ во внѣшней, такъ и во внутренней жизни.

Подписная цѣна какъ для городскихъ, такъ и иногородныхъ подписчиковъ съ доставкой и пере-
сылкой: на годъ—7 руб., на 1/2 года—4 руб., на 3 мѣсяца—2 р. 50 к. и на 1 мѣсяць—1 руб. За
группу 14 руб. въ годъ.

Подписка съ 1-го и 15-го числа каждаго мѣсяца и объявленія принимаются въ конторѣ газеты
[Барятинская ул., 8] и въ книжномъ магазинѣ Л. Б. Хидекеля [на Головинскомъ пр.], а также въ про-
винціальныхъ отдѣленіяхъ конторы газеты.

Плата за объявленія: для Кавказскаго края на 1-й страницѣ одинъ разъ—15 коп. [со строки пе-
тати], на 4-й страницѣ—8 коп. Повторныя объявленія пользуются скидкой.

Лицамъ, ищущимъ личныхъ занятій и труда, дѣляется скидка 50% противъ обычной таксы.

Подписывающіеся теперь же на весь 1905 годъ будутъ получать газету бесплатно въ ноябрѣ
мѣсяцѣ настоящаго года.

3—3

Գ Ի Պ Օ

ԱՌԱՋԻՆ ԿՈՎԿԱՍՏԱՆԸ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„Երբ. Յակոբյանեանցներ եւ Սարգսեանց“

Պատրաստի հաղորատուներ խանութում (Միքայելեան կամուրջ, Բաժնեմանի տուն №
25—30) մշտական ստացվում են մեծ քանակութեամբ կանանց, տղամարդկանց և երեխաների
համար ամենավերջին տարազով պատրաստած հագուստներ:
Գինը չափաւոր են և առանց սակարկութեան: (ա. օ.) 18—100

Բ ա ջ վ ա ծ է բ ա ժ ա ն ո Ր դ ա գ Ր ու թ իւ Ն

Ե. Ֆ Ր Ա Ն Գ Ե Ա Ն Ի

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ “ Կատկերագրայ ժողովածուի

«Ատրպատական» պարունակում է իր մէջ մի շարք յօդուածներ (թուով մօտ 30—35), որոնք
զանազան ժամանակներում տպագրվել են պարբերական թերթերի մէջ, մեծազոյն մասը
«Մուրճ» ամսագրում: Կը լինեն նաև նոր գլուխներ, իսկ արտատպութիւնը լոյս են տեսնելու
նոր սրբագրութեամբ, ընդարձակ և ճոխացած: Գինը, որ տպագրվելու է Թիֆլիսում, ու-
նենալու է 450—500 էջ, մօտ 50—60 տպագր. և տեսարաններ:

Բաժանորդագիրն է Ռուսաստանում 1 թուման, իսկ ար-
տասանում 5 ֆրանկ. բաժանորդագիրը կանխիկ է. լոյս տեսնելուց յետոյ գրքի գի-
նը կարող է զգալի կերպով բարձրանալ:

Բ ա ժ ա ն ո Ր դ ա գ Ր ու թ իւ Ն ը ը ն դ ու լ ու լ է:

Ռուսաստանում. ա) Թիֆլիսում—«Հերմէս» տպարանում. բ) Բագուում—պ. Տիգրան Ռա-
մաճանի մօտ. գ) Երևանում—պ. Սարգսի Օհանջանեանի մօտ. դ) Բաքուում Դոնի վրա—պ.
Ջաբար Ռուստամեանի մօտ (Բ. Садовая № 174). ե) Բաթումում—պ. Սող. Յարութեանի մօտ:
Պա սկ ա ս ա ն ու մ. ա) Թեհրանում—պ. Յարութեանի մօտ (ուսուցիչ). բ) Թա-
ւր լուսում—պ. Կ. Բաբայանի և Յալալի Յովսէփեանի մօտ. գ) Սալմաստում—հեղինակի մօտ:
Արստանում. ա) Եդիպոստում—գոլտոր Կ. Փաշայանի մօտ (Ալեքսանդրիա). բ) Ա-
մ Երևանում—«Հայրենիքի խմբագրատանը» (Boston). գ) Բոլգարիա—«Շարժում» խմբագրատանը
(Varna): 5—20

Բ Ա Ն Ա Ս Է Ր

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻ

«Բանասէր» խմբագրութիւնը պատիւ ունի ծանուցանել իր համակրողներուն, ընթեր-
ցողներուն և բաժանորդներուն, որ 1905 ի յունվարէն սկսելով «Բանասէր» պիտի հրատա-
րակվի բոլորովին նոր ծրագրով և նոր ուղղութիւնով:

«Բանասէր» պիտի շարունակէ իր բանասիրական և հնախօսական յօդուածներու շարքը
աւելի ժողովրդականացած նոր ձևի մը տակ:

«Բանասէր» ընդարձակ տեղ մը պիտի տայ՝ «Ժողովրդական Համալսարան» բաժնի մը
տակ՝ գիտական, գրական, արուեստական, իմաստասիրական, հոգեբանական, բազմաբնու-
տական և համայնագիտական յօդուածներու:

«Բանասէր» 1905 ի յունվարէն սկսելով նոր վարչութիւն մը կազմված է, և նոր շրջ-
անը պիտի սկսի նոր ոյժերով:

Բաժանորդագրվելու համար

Կովկասի մէջ կը յանձնարարենք դիմել Բագու, Նիխայիսկայա փողոց, տ. № 1, տի-
կին Մ. Ա. Սունդուկեանցին, որ մեր բոլոր հրատարակութիւններէն ունի իր նորահաստատ
գրախառնութիւն մէջ: Կարելի է դիմել նաև Թիֆլիս, «Գրատէրթերգ»:

Տարեկան գինն է՝ 6 ռուբլի, իսկ վեց ամսվանը՝ 3 ռուբլի:

Մեր հասցէն է՝ Basmadjian.—112, Bd. Rochechouart. Paris.

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

„Հայոց հին ճարտարապետութեան նշաններ“